

AWARE

Abused Women's Active Response Emergency

Interventiebeschrijving

Het werkblad (versie mei 2015) dat gebruikt is voor het maken van deze interventiebeschrijving, is een gezamenlijk werkblad van de volgende organisaties.

Colofon

Ontwikkelaar / licentiehouder van de interventie

Naam organisatie: Arosa, onderdeel van Stichting KesslerPerspektief

E-mail: info@kesslerperspektief.nl

Telefoon: 088-5300000

Website

<https://www.arosa.nl>

Contactpersoon

Naam: KesslerPerspektief/Arosa

E-mail: info@kesslerperspektief.nl

Telefoon: 088-5300000

Referentie in verband met publicatie

Naam auteur interventiebeschrijving: Westerveld, N. & Doornink, N.

Titel interventie: AWARE

Databank(en): Erkende sociale interventies

Plaats, kenniscentrum: Utrecht, Movisie

Datum: april 2025

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Samenvatting.....	4
1. Uitgebreide beschrijving	5
1.1 Doelgroep.....	5
1.2 Doel	7
1.3 Aanpak.....	7
2. Uitvoering.....	14
3. Onderbouwing	22
4. Onderzoek	30
4.1. Onderzoek naar de uitvoering	30
4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten	35
4.3. Praktijkvoorbeeld	35
5. Samenvatting Werkzame elementen.....	36
6. Aangehaalde literatuur	37

Samenvatting

Korte samenvatting van de interventie

De interventie AWARE is bedoeld om slachtoffers van (ex-)partnergeweld te beschermen. De interventie AWARE verbindt techniek met hulpverlening. De techniek bestaat uit een draagbare noodknop, die het slachtoffer altijd bij zich draagt en die in verbinding staat met de politie. Als slachtoffers met een druk op de AWARE noodknop de politie alarmeren, vertrekt de politie met hoogste prioriteit naar de GPS-locatie van de AWARE noodknop. De hulpverlening aan het slachtoffer richt zich daarnaast op veiligheid en herstel, waarbij eigen regie én eigen kracht centraal staan. AWARE is bij uitstek een interventie van samenwerkende organisaties in het netwerk. Veilig Thuis, politie en een uitvoerende organisatie (meestal de vrouwenopvang) werken nauw samen om slachtoffers beter te beschermen.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit slachtoffers met een (hoog) risico op acute onveiligheid en/of *stalking* na het beëindigen van een partnerrelatie. Eventuele kinderen van het slachtoffer behoren ook tot de doelgroep.

Doel

Slachtoffers en (eventuele) kinderen bereiken een stabiele veiligheidsbeleving en werken met passende ondersteuning en met eigen regie aan herstel.

Aanpak

AWARE is een interventie waarin techniek verbonden is met individuele hulpverlening én met samenwerking met de politie. De techniek bestaat uit een draagbare noodknop. Door op de noodknop te drukken, komt er een melding binnen bij de politie. De politie rukt uit met de hoogste prioriteit naar de GPS-locatie van de noodknop. Bij heterdaad wordt de pleger aangehouden. Het slachtoffer doet aangifte. Daarnaast krijgt het slachtoffer individuele hulpverlening. In de hulpverlening werkt het slachtoffer aan een stabiele veiligheidsbeleving én werken het slachtoffer en (eventuele) kinderen met passende ondersteuning en eigen regie aan herstel.

Materiaal

De volgende materialen zijn nodig bij toepassing van de interventie.

- De AWARE noodknop. Er zijn verschillende bedrijven die dit aanbieden.
- Een handboek voor professionals met daarin de formulieren voor het uitvoeren van AWARE.

Onderzoek

Er is een procesevaluatie uitgevoerd onder slachtoffers, professionals en ketenpartners. Alle slachtoffers geven aan dat AWARE het gevoel van veiligheid vergroot. Ook na het inleveren van de knop blijft voor de meerderheid van de slachtoffers het veiligheidsgevoel even groot. De begeleiding heeft ervoor gezorgd dat er meer regie op eigen veiligheid is ontstaan. Slachtoffers waarderen de begeleiding gemiddeld met een 8,7.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

AWARE is ontwikkeld voor slachtoffers van ex-partnergeweld en stalking van 16 jaar en ouder (en eventueel aanwezige kinderen) die hun afhankelijkheidsrelatie met de pleger verbreken en daarbij acute onveiligheid¹ en/of stalking ervaren.

AWARE wordt in ieder geval ingezet voor de doelgroep slachtoffers die, na het verbreken van een afhankelijkheidsrelatie, te maken hebben met stalking door de ex-partner.

Regionaal kan de keuze worden gemaakt om AWARE ook optioneel in te zetten voor de doelgroep acute onveiligheid: slachtoffers die, na het verbreken van de afhankelijkheidsrelatie, direct een hoge risicobeoordeling hebben op acute onveiligheid door bedreigingen van de ex-partner (hierna genoemd: optionele doelgroep). Waar uitvoerders in de aanpak wat anders moeten doen voor deze optionele doelgroep, wordt dat duidelijk aangegeven in deze interventiebeschrijving.

Hieronder leggen we kort de belangrijkste begrippen uit die van belang zijn in de verdere interventiebeschrijving.

(ex-)Partnergeweld is een vorm van huiselijk geweld. Huiselijk geweld wordt in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Artikel 1.1.1 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, 2014) omschreven als: 'lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring'. Het kan ook gaan om financiële of andere vormen van uitbuiting. De term 'huiselijk' verwijst naar de relatie tussen slachtoffer en pleger, bijvoorbeeld (ex-)partners, gezins- en familieleden en (huis)vrienden. Dus niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt (Movisie, 2021). Het geweld kan zowel live als online plaatsvinden. Omdat de term huiselijk verwijst naar de relatie van mensen in huiselijke kring, wordt ook de term 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' gebruikt.

Stalking door een ex-partner is een vorm van partnergeweld. In het Wetboek van Strafrecht wordt overigens de term 'belaging' gebruikt in plaats van stalking. Belaging is strafbaar. Er is sprake van belaging als iemand 'wederrechtelijk stelselmatig opzettelijk inbreuk maakt op eens anders persoonlijke levenssfeer met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen' (Artikel 285b Wetboek van Strafrecht, 2000).

Van acute onveiligheid is sprake als iemand meteen bescherming nodig heeft, omdat hij of zij direct fysiek gevaar loopt en de veiligheid van die persoon in de komende dagen niet gegarandeerd kan worden. Denk bijvoorbeeld aan een situatie waarin de (ex-)partner een wapen heeft en dreigt de ander iets aan te doen. (Dekker et al., 2017).

¹ Ook het voornemen om een relatie te verbreken kan bij intieme terreur direct een aanleiding zijn voor acute onveiligheid. Belangrijk is om dan direct bescherming te bieden.

AWARE wordt vooral ingezet voor slachtoffers van (ex-)partnergeweld. De interventiebeschrijving richt zich op die doelgroep. Maar AWARE kan ingezet worden bij álle slachtoffers die in een afhankelijkheidsrelatie staan tot een pleger als zij deze afhankelijkheidsrelatie verbreken, waarbij acute onveiligheid en/of stalking ontstaat. Voorbeelden zijn huiselijk geweld tussen broers, zussen of bijvoorbeeld van kinderen naar ouders. In het handboek komt aan de orde wat uitvoerders van AWARE extra moeten weten of doen als zij te maken hebben met een andere vorm van huiselijk geweld.

Intermediaire doelgroep

Er is geen intermediaire doelgroep.

In de aanpak van AWARE is er wel aandacht voor de pleger. De politie voert een STOP-gesprek met de pleger als de veiligheid dat toelaat, met als doel het gedrag van de pleger te stoppen.

Selectie van doelgroepen

Een slachtoffer van (ex-)partnergeweld en stalking meldt zich bij de politie, uitvoeringsorganisatie, Veilig Thuis of wordt aangemeld bij het ZVHH (Zorg- en Veiligheidshuis).

Het doel in deze fase is de risico's van acute onveiligheid en stalking in kaart te brengen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van (een) gevalideerd(e) risico-screeningsinstrument(en).

De werkwijze verschilt per regio. In sommige gevallen wordt de casus aangemeld bij het ZVHH voor weging, in andere gevallen vindt de weging plaats door een indicatiecommissie.

De uitvoerende professional van de organisatie waar het slachtoffer zich meldt, stemt af met de andere betrokken partijen (Veilig Thuis, politie, de uitvoerende organisatie).

Alle betrokken partijen verrijken de casus met informatie uit eigen systemen. Deze informatie wordt vervolgens overgedragen aan het ZVHH voor weging, of – afhankelijk van de regionale werkwijze – aan de indicatiecommissie. In het geval van de commissie vindt de screening plaats door de vaste afvaardiging van commissieleden, op basis van de door alle drie de samenwerkende organisaties ingebrachte casusinformatie. De casus wordt daarnaast gescreend op indicaties en contra-indicaties voor een AWARE. Al deze informatie wordt meegenomen bij het definitieve besluit voor het wel of niet toekennen van een AWARE aan het slachtoffer. Er wordt in gezamenlijkheid bepaald of de AWARE-interventie geschikt is voor de individuele casus.

Om voor een AWARE interventie in aanmerking te komen, zijn de volgende indicaties opgesteld.

- Er is sprake van acute onveiligheid en/of stalking.
- De pleger dreigt met fysiek geweld / belaging.
- Het contact tussen slachtoffer en pleger is verbroken.
- Het slachtoffer is bereid tot het doen van aangifte bij incidenten.
- Het slachtoffer staat open voor het ontvangen van hulp en begeleiding.

Het is niet mogelijk om in aanmerking te komen voor een AWARE interventie als blijkt:

- dat er meerdere plegers zijn die het slachtoffer bedreigen en belagen
- er weinig veiligheidsrisico's zijn; er geen sprake is van risico's op fysieke belaging
- er te hoge veiligheidsrisico's zijn; er een crimineel netwerk betrokken is.

Als de veiligheidsrisico's te hoog zijn, dan komen slachtoffers in aanmerking voor Stelsel Bewaken en Beveiligen van politie en Justitie.

Betrokkenheid doelgroep

Slachtoffers en hun (eventuele) kinderen zijn niet direct betrokken geweest bij de ontwikkeling van AWARE. Wel is in de procesevaluatie naar de ervaringen van slachtoffers met AWARE gevraagd. Zij hebben daarbij ook aangegeven welke verbeteringen zij nodig vinden. Dit is meegenomen in de doorontwikkeling van AWARE.

1.2 Doel

Hoofddoel

Slachtoffers (en hun eventuele) kinderen bereiken een stabiele veiligheidsbeleving en werken met eigen regie en passende ondersteuning aan herstel.

Stabiele veiligheidsbeleving wordt hierbij omschreven als: slachtoffers zijn zich bewust van *triggers* van geweld en weten met het oog op de eigen veiligheid (en die van eventuele kinderen) hoe te handelen bij escalatie en dreigend geweld. Herstel staat voor het vermogen van mensen om zichzelf en hun bestaan te reguleren en eigen regie te nemen in het licht van emotionele, fysieke, sociale en materiële uitdagingen van het leven (Wolf & Jonker, 2021).

Subdoelen

Om een stabiele veiligheidsbeleving te bereiken én om een start te maken met herstel, zijn de volgende subdoelen van belang.

Stabiele veiligheid

- Slachtoffers ervaren meer veiligheid.
- Slachtoffers hebben zicht op risicofactoren van geweld en op factoren die veiligheid versterken.
- Slachtoffers ervaren eigen regie op het eigen veiligheidsplan.

Herstel

- Slachtoffers hebben een positief zelfbeeld.
- Slachtoffers hebben een steunend netwerk.
- Slachtoffers en kinderen ontvangen passende ondersteuning vanuit de netwerksamenwerking.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

AWARE is in 1991 in Canada ontwikkeld. AWARE is een acroniem van *Abused Women's Active Response Emergency*.

AWARE wordt uitgevoerd door de uitvoeringsorganisatie (meestal de vrouwenopvang) die hierbij tenminste samenwerkt met de politie en Veilig Thuis. Hiervoor is het van belang dat de netwerksamenwerking op orde is. Dit beschrijven we verder bij Randvoorwaarden.

De uitvoeringsorganisatie zorgt voor een vaste hulpverlener (hierna: *caseworker*).

Het proces van AWARE ziet er als volgt uit.

Voorwaarden: Netwerk op orde

AWARE is bij uitstek een interventie van **samenwerkende** organisaties. AWARE beschrijft niet het werkproces van de samenwerkende organisaties. Wel gaat AWARE ervan uit dat de netwerksamenwerking op orde is. De uitvoerende organisatie werkt bij AWARE intensief samen met minimaal twee verschillende organisaties, te weten Veilig Thuis en de politie. Deze twee organisaties hebben beide eigen werkprocessen en volgen landelijke (en bestuurlijke) afspraken. Bij aanvang moeten alle processen goed op elkaar zijn aangesloten en bestuurlijk geaccordeerd.

Fase 1: Aanmelden

Een slachtoffer van (ex-)partnergeweld en stalking meldt zich bij de politie, uitvoeringsorganisatie of Veilig Thuis. Daarna vindt een screening plaats door de samenwerkende organisaties.

Fase 2: Aansluiten

De caseworker sluit binnen maximaal twee weken de draagbare noodknop aan bij een slachtoffer van stalking.

Voor de **optionele doelgroep** (acute onveiligheid) wordt de AWARE-noodknop **met speed** binnen twee werkdagen aangesloten door de caseworker.

Fase 3: Uitvoeren

De AWARE noodknop geeft slachtoffers de mogelijkheid om met één druk op de knop in verbinding te staan met de politie. Als er een incident is, gaat de politie met de hoogste prioriteit naar de plaats van de melding. De uitvoerende organisatie biedt daarnaast hulp aan het slachtoffer.

Voor de doelgroep (stalking) voert de caseworker gemiddeld 18 gesprekken (bandbreedte 16-20 gesprekken) met het slachtoffer en gemiddeld 2 à 3 gesprekken extra als er kinderen aanwezig zijn. Gemiddeld voert de caseworker 9 gesprekken (bandbreedte 8-10 gesprekken) van een uur met het netwerk. De periode duurt gemiddeld 7½ maand (bandbreedte 6-9 maanden).

Voor de optionele doelgroep (acute onveiligheid) voert de caseworker gemiddeld 8 gesprekken (bandbreedte 6-10 gesprekken) met het slachtoffer en gemiddeld 2 à 3 gesprekken extra als er kinderen aanwezig zijn. Gemiddeld voert de caseworker 4 gesprekken van maximaal een uur met het netwerk. De periode duurt maximaal 3 maanden.

De gesprekken zijn gebaseerd op een methode die eigen kracht en herstel centraal zet. Voorbeelden zijn Krachtwerk, het Strengths Model of Steunend Relationeel Handelen (SRH).

De interventie is in zijn intensiviteit en omvang een interventie die op maat aangeboden wordt. De duur én het aantal incidenten, waarbij plegers de slachtoffers bedreigen, valt niet te voorspellen. Als er veel incidenten gedurende een langere periode plaatsvinden, zal de politie vaak met de hoogste prioriteit naar de melding gaan. In dat geval besteedt de professional meer tijd aan de emotionele nazorg en de verdere opvolging na het indrukken van de noodknop. Ook zal een intensief traject meer tijd vragen van het samenwerkingsverband. Omdat men systemisch werkt volgens een integraal plan en het uitgangspunt in de samenwerking is dat iedereen gezamenlijk verantwoordelijk is voor de veiligheid, zal er intensiever en vaker overleg plaatsvinden als er veel incidenten zijn.

Fase 4: Afronden en beëindigen

De uitvoerende organisatie sluit de noodknop AWARE in alle gevallen af als vanuit de pleger de dreiging feitelijk is gestopt. Onder 'feitelijke dreiging is gestopt' wordt verstaan dat er gedurende een langere periode geen incidenten zijn voorgevallen en dat Veilig Thuis, de politie én de uitvoerende organisatie niet direct risico's op onveiligheid op korte termijn zien. Als er nog risico's zijn en de feitelijke dreiging nog niet is gestopt, dan wordt AWARE verlengd.

Inhoud van de interventie

Voorwaarden: De netwerksamenwerking op orde

Voor de interventie AWARE is het belangrijk dat de netwerksamenwerking op orde is. Zie voor meer informatie over de netwerksamenwerking het onderdeel 'Randvoorwaarden' in deze interventiebeschrijving.

Uitvoering AWARE

Fase 1: Aanmelden

Het slachtoffer meldt zich bij Veilig Thuis, de politie of de uitvoerende organisatie. Sommige slachtoffers komen binnen via een (politie)melding bij Veilig Thuis. Het doel in deze fase is de risico's van acute onveiligheid en stalking in kaart te brengen met behulp van (een) gevalideerd(e) risico-screeningsinstrument(en). Er is in deze fase nauwe samenwerking tussen Veilig Thuis, politie en de uitvoerende organisatie. Zowel Veilig Thuis als de politie verrijken de casus met informatie uit eigen systemen. De casus wordt daarnaast gescreend op indicaties en contra-indicaties voor een AWARE. Al deze informatie wordt meegenomen bij het definitieve besluit over het wel of niet toekennen van een AWARE aan het slachtoffer. Als het slachtoffer een AWARE toegekend krijgt, dan zorgt de politie voor een melding op persoon en op locatie. Veilig Thuis screent of er contact opgenomen kan worden met de pleger. Het besluit over de toekenning van een AWARE wordt gedeeld met het slachtoffer, nooit met de pleger.

Als het slachtoffer wordt afgewezen voor een AWARE-interventie wordt het besluit en de bijbehorende onderbouwing geregistreerd door alle partijen. Het besluit wordt door de uitvoerende professional gedeeld met het slachtoffer en met de eventuele aanmelder.

Slachtoffer krijgt handvatten en adviezen over hoe verder te handelen afhankelijk van de situatie en reden van afwijzing. Het AWARE-aanvraag en traject wordt daarmee beëindigd.

De uitvoerende professional inventariseert, samen met het slachtoffer en een eventuele aanmelder, of het slachtoffer behoefte heeft aan én in aanmerking komt voor een andere vorm van ondersteuning. Indien dit het geval is en er nog geen ondersteuning is ingezet, wordt er een regulier aanbod voor individuele ondersteuning/begeleiding gedaan. Afhankelijk van regionale afspraken kan dit door de uitvoerende organisatie van AWARE worden gedaan, mits aanbod toereikend is, of vindt er verwijzing plaats.

In het handboek voor uitvoerende professionals (pag. 15-16) staat deze fase uitgebreid beschreven.

Fase 2: Aansluiten

De uitvoerende organisatie zorgt ervoor dat het slachtoffer een vaste hulpverlener (caseworker) toegewezen krijgt. De caseworker van de uitvoerende organisatie zorgt voor de aansluiting op de AWARE noodknop. Als er sprake is van stalking dan sluit de caseworker AWARE binnen twee werkweken aan.

Voor de **optionele doelgroep** (acute onveiligheid) sluit de caseworker de AWARE noodknop binnen twee werkdagen aan.

De politie voert een STOP-gesprek met de pleger tenzij dit de onveiligheid vergroot. Een STOP-gesprek betekent dat de politie contact zoekt met de pleger om door te geven dat bekend is dat de pleger zijn (ex-)partner stalkt en dat dit een strafbaar feit is. Als uit het politiedossier blijkt dat een interventie van de politie geen indruk op de pleger maakt, dan voert de politie geen STOP-gesprek om niet verder te escaleren.

De caseworker stelt op basis van een gesprek met het slachtoffer het signalement van de pleger op. Dit signalement wordt doorgestuurd naar de politie. Het signalementformulier is opgenomen in het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage II, pag. 41).

De caseworker reikt daarnaast ook de draagbare AWARE-noodknop uit. De caseworker legt aan het slachtoffer uit hoe de AWARE noodknop werkt. De caseworker zorgt ervoor dat er een testmelding wordt uitgevoerd om het functioneren van de techniek te testen. De noodknop biedt directe veiligheid als slachtoffers de woning verlaten. Het slachtoffer ondertekent het formulier voor het gebruik van AWARE. Dit formulier is opgenomen in het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage XIII pag. 81).

De caseworker zorgt ervoor dat er een cliëntdossier wordt aangemaakt met daarin alle relevante gegevens van het slachtoffer. Overige formulieren vanuit de organisatie, bijvoorbeeld met betrekking tot privacy en gegevensdeling, vallen onder de verantwoordelijkheid van de uitvoerende organisatie.

In het handboek voor uitvoerende professionals staat deze fase uitgebreid beschreven (pag. 16-17).

Fase 3: Uitvoeren

De caseworker: A) start de individuele hulp aan het slachtoffer (en eventuele kinderen), B) onderneemt direct actie als het slachtoffer op de noodknop heeft gedrukt (opvolging noodknop) en C) zorgt voor periodiek-multidisciplinaire samenwerking met de netwerkpartners.

Deze drie activiteiten worden hieronder volgordelijk beschreven, maar kunnen gelijktijdig plaatsvinden.

A Individuele hulpverlening

De stappen bij de individuele hulpverlening zijn kennismaking, vervolggesprekken, eventueel gesprekken met kinderen en de afronding/beëindiging van het AWARE traject.

Kennismaking

De caseworker maakt, na de AWARE aansluiting, verder kennis met het slachtoffer. De caseworker legt uit wat het slachtoffer kan verwachten en checkt of dit overeenkomt met de verwachtingen van het slachtoffer. In het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage I, pag. 38) is het formulier 'Intake AWARE' opgenomen als gesprekshandleiding voor de kennismaking.

De caseworker werkt methodisch waarbij zelfregie-/grip en herstel centraal staat en kijkt vanuit die blik samen met het slachtoffer naar de veiligheidssituatie. Het individuele en op maatgemaakte veiligheidsplan is het leidende onderdeel van deze aanpak. De caseworker helpt het slachtoffer bij het vaststellen van concrete maatregelen om de eigen veiligheid te vergroten. Hier kan de noodknop in ondersteunen. De caseworker beantwoordt in het opstellen van het veiligheidsplan samen met het slachtoffer de volgende vragen: wat zijn mijn krachten, wat kan mij helpen (bijvoorbeeld het inzetten van de noodknop of andere praktische hulpmiddelen), wie kan mij helpen (ondersteuning netwerk organiseren) en wat kan ik doen (eigen regie voeren). De caseworker gebruikt hiervoor de lijst met concrete tips. Het veiligheidsplan fungeert daarmee voor het slachtoffer als concreet werkplan en ligt bij slachtoffers thuis. Als het nodig is of als er zich incidenten hebben voorgedaan, dan kan het plan aangepast worden. Het veiligheidsplan en de lijst met concrete tips zijn als bijlage opgenomen in het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage IV, pag. 43).

De caseworker kan optioneel, als het nodig is om het gesprek met het slachtoffer te structureren, het formulier 'Wensen, krachten en hulpbronnen' als hulpmiddel gebruiken. De caseworker kan optioneel, als het nodig is in het gesprek om de veelheid aan onderwerpen te ontrafelen en te prioriteren, het actieplan als hulpmiddel gebruiken. Beide formulieren zijn opgenomen in het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage III, pag. 42 en bijlage V, pag. 48).

Vervolggesprekken

Caseworkers en slachtoffers richten zich op het bereiken van een stabiele veiligheidsbeleving en het bevorderen van herstel. De caseworker bespreekt in de vervolggesprekken met het slachtoffer op welke wijze er uitvoering is gegeven aan de afspraken in het veiligheidsplan.

De caseworker geeft daarbij psycho-educatie over (ex-)partnergeweld, stalking, stress en trauma. De caseworker bespreekt met het slachtoffer welke risicofactoren en beschermende factoren het slachtoffer ervaart. De caseworker bespreekt welke gevolgen aanwezig zijn. De caseworker bespreekt met het slachtoffer met welk gedrag of met welke vaardigheden iemand kan oefenen om risicofactoren en de gevolgen aan te pakken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het eerste-rondje-buiten-lopen, het aangeven van grenzen, het opbouwen van een gezond ritme, het reduceren van stress, het bezoeken van een familielid. Daarnaast geeft de caseworker psycho-educatie over het doen van aangifte en er wordt gezocht naar juridische bijstand. De caseworker vraagt aan het slachtoffer om een logboek bij te houden van alle incidenten die zijn gepleegd door de pleger. Om al deze onderwerpen bespreekbaar te maken, kan de caseworker gebruik maken van de bijlage psycho-educatie die in het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage VII, pag. 50) is opgenomen.

De gesprekken van de caseworker zijn bij de start van de hulpverlening altijd heel intensief. Er is veel contact met het slachtoffer en met de netwerkpartners. De caseworker benadert een slachtoffer altijd vanuit de basishouding waarbij eigen regie én eigen kracht van het slachtoffer centraal staan. Dit laatste wordt verder toegelicht in de verantwoording.

De caseworker bespreekt daarnaast ook of er aanvullende en passende ondersteuning gezocht moet worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verslavingszorg of zorg en begeleiding aan de kinderen om intergenerationele overdracht te voorkomen.

Eventuele gesprekken met kinderen

Als er kinderen zijn, dan bespreekt de caseworker allereerst of er hulpverlening aanwezig is voor de kinderen. Ook bespreekt de caseworker met het slachtoffer of deze hulpverlening op de hoogte is van de acute onveiligheid en/of stalking. Als er geen hulpverlening voor de kinderen aanwezig is, dan heeft de caseworker een gesprek met het slachtoffer als ouder en een of twee gesprekken met de kinderen. De caseworker brengt in deze gesprekken in kaart hoe het met de kinderen gaat volgens het slachtoffer/de ouder en volgens henzelf. De caseworker kijkt samen met hen wat zij nodig hebben om de veiligheid te stabiliseren. Hiervoor gebruikt de caseworker de formulieren voor het gesprek met kinderen en ouder uit het handboek voor uitvoerende professionals (bijlage VIII, pag. 65 en bijlage IX, pag. 70, bijlage X, pag. 72).

In de netwerksamenwerking wordt afgesproken welke jeugdzorgorganisaties ondersteuning en begeleiding kunnen bieden aan slachtoffer, pleger en kinderen om veiligheid voor iedereen te bewerkstelligen. In het handboek (pag. 17-19) voor uitvoerende professionals staat deze fase uitgebreid beschreven.

B Opvolgen AWARE noodknop

Slachtoffers drukken op de AWARE noodknop als er sprake is van dreiging vanuit de pleger. Een druk op de AWARE noodknop komt binnen bij een particulier beveiligingsbedrijf (Securitas / PAC). De AWARE noodknop geeft een GPS-signaal af waardoor bekend is waar het slachtoffer zich bevindt. Het beveiligingsbedrijf zet de melding direct door naar de meldkamer van de politie. De politie gaat met de hoogste prioriteit naar de GPS-locatie. Bij aankomst handelt de politie de melding af. Bij een 'op heterdaad' wordt de pleger in bewaring gesteld. Zowel het slachtoffer als het beveiligingsbedrijf informeren de caseworker van de uitvoerende organisatie. De caseworker biedt emotionele nazorg aan het slachtoffer. Caseworker en slachtoffer evalueren en bespreken het incident. De caseworker kijkt samen met het slachtoffer of het veiligheidsplan moet worden aangepast. De caseworker heeft contact met de hulpverleners van de pleger en de (eventuele) kinderen om verdere acties samen af te stemmen. Het slachtoffer doet aangifte. De caseworker bespreekt of aanwezigheid en ondersteuning van de caseworker bij de aangifte gewenst is. Indien nodig gaat de caseworker mee bij het doen van aangifte.

In het handboek voor uitvoerende professionals (pag. 19) staat deze fase uitgebreid beschreven.

C Multidisciplinaire samenwerking en overleg

Het netwerk werkt samen volgens de voorwaarden en landelijke richtlijnen, zoals deze zijn beschreven in hoofdstuk 2 van deze interventiebeschrijving.

De caseworker zorgt ervoor dat in de casus bekend is wie de regievoerder is. De regievoerder plant periodiek overleggen in met alle betrokken netwerkpartners voor overleg. De netwerkpartners zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de hulp aan slachtoffers, plegers en kinderen. Plegers en slachtoffers zitten niet gezamenlijk aan één overlegtafel met betrokken hulpverleners. In het overleg wordt afgesproken wie wat wanneer doet. Deze taakafstemming én de planning worden schriftelijk vastgelegd.

In het handboek voor uitvoerende professionals (pag. 20) staat deze fase uitgebreid beschreven.

Fase 4: Afronden en beëindigen

Veilig Thuis, de politie en de uitvoerende organisaties zijn betrokken bij het evalueren en het afsluiten van het AWARE traject. Uitgangspunt is dat een AWARE traject bij feitelijke veiligheid afgesloten kan worden. Zowel Veilig Thuis, als de politie en de caseworker beoordelen de feitelijke veiligheid aan de hand van feitelijk plaatsgevonden incidenten gedurende een langere periode én aan de hand van mogelijke risico's in de toekomst. Zo kan een rechtszitting een trigger vormen voor een pleger om het stalken weer opnieuw te starten. Als het slachtoffer wel andere ondersteuning en begeleiding nodig heeft, kan er een ander traject aangeboden worden zonder de AWARE noodknop. Als er nog risico's zijn en de feitelijke dreiging nog niet is gestopt, dan wordt AWARE verlengd.

In het handboek voor uitvoerende professionals staat deze fase uitgebreid beschreven (pag. 20).

2. Uitvoering

Materialen

Voor de **uitvoerende organisatie** is er het **Handboek AWARE** Westerveld & Doornink, 2024). Als bijlagen zijn daarin de volgende materialen opgenomen.

- Intakeformulier AWARE
- Formulier Signalement
- Formulier 'Inventarisatie krachten en wensen'
- Formulier Veiligheidsplan
- Formulier Stappenplan/actieplan
- Digitale veiligheidscheck
- Psycho-educatie over (ex-)partnergeweld, stalking, stress en trauma en juridische bijstand
- Formulier Kinderen
- Voorbeeldvragen gesprek kinderen
- Toestemmingsverklaring gesprek met kind(eren)
- Privacyverklaring
- Voorbeeld werkinstructies uitvoerende professionals
- Contract gebruik AWARE.

Is de uitvoerende organisatie een organisatie voor opvang na huiselijk geweld, dan beschikt zij over de Geïntegreerde Risicoscreening.

Netwerkpartners, zoals Veilig Thuis en de politie, maken gebruik van eigen instrumenten, bijvoorbeeld de SASH (politie) en de triage (Veilig Thuis).

Technische benodigheden/materialen

De AWARE noodknop. Er zijn verschillende bedrijven en alarmeringssystemen die de apparatuur aanbieden voor de AWARE interventie, zoals het bedrijf X-mark ([XMARK biedt professionele beveiligingsoplossingen](#)) of het bedrijf Secure2go ([AWARE | Aware alarmering bij huiselijk geweld | secure2go](#)). Voor de aansluiting van de techniek op de meldkamer van de politie wordt vaak gebruik gemaakt van een particulier beveiligingsbedrijf, zoals Securitas.

Implementatie van AWARE

Voor de implementatie van AWARE is het belangrijk dat de uitvoerende organisaties voldoen aan de onderstaande randvoorwaarden.

- De uitvoerende organisatie volgt landelijke en bestuurlijke afspraken.
- De uitvoerende organisatie hanteert, net als de betrokken netwerkpartners, de uitgangspunten van Veiligheid Voorop (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2022) en de Handreiking aanpak Stalking (Regioplan & Arissen, 2023) centraal.
- De uitvoerende organisatie voldoet aan de gestelde eisen zoals opgenomen in het Handboek AWARE en de Interventiebeschrijving AWARE ten aanzien van opleidingen, competenties en ervaring van betrokken professionals.

- De uitvoerende organisatie maakt gebruik van een basismethodiek die werkt aan het herstel van kwetsbare mensen waarbij krachten en herstel centraal staan. Voorbeelden zijn: Krachtwerk, het Strengths Model of Steunend Relationeel Handelen (SRH). Professionals die AWARE uitvoeren zijn getraind en worden gefaciliteerd om deze interventie uit te voeren.
- De uitvoerende organisatie zorgt ervoor dat professionals beschikken over de kennis ten aanzien van (ex-)partnergeweld, stalking, stress, trauma en juridische bijstand en beschikken over de expertise om hierover in gesprek te gaan met slachtoffers en kinderen.
- De professionals van de uitvoerende organisatie zijn in staat om de risico's op geweld gestructureerd te analyseren, de aard van het geweld in kaart te brengen en tot een zorgvuldige beoordeling te komen van de (eventuele) aanwezigheid van of het risico op partnergeweld. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een gevalideerd instrument.
- De uitvoerende organisatie heeft passende, structurele en toereikende financieringsafspraken met de regionale financier over de uitvoering van de individuele AWARE trajecten.
- Voor hulp aan kinderen of bij problemen en/of vragen over (gedeeld) ouderschap, zorgt de uitvoerende organisatie ervoor dat er passende ondersteuning wordt georganiseerd. Het maken van samenwerkingsafspraken met jeugdhulporganisaties wordt in dit kader geadviseerd.

Er is een uitgebreid implementatie- en kwaliteitsplan beschikbaar bij Arosa (KesslerPerspektief/Arosa, 2024) met daarin de randvoorwaarden en de aanbevelingen voor de implementatie en voor de borging van kwaliteit.

Locatie en type organisatie

Locatie

De individuele hulpverlening door de caseworker aan het slachtoffer wordt uitgevoerd op de locatie van de uitvoerende organisatie of bij slachtoffers thuis. Hierbij geldt dat veiligheid voorop staat. Verder kunnen gesprekken plaatsvinden op locaties van netwerkpartners als slachtoffers door hen worden uitgenodigd. Bij het opvolgen van de noodknop gaat de politie naar de plek waar het slachtoffer zich op dat moment bevindt.

Type organisatie

De uitvoerende organisatie is meestal een organisatie gespecialiseerd in opvang na huiselijk geweld. Ook andere organisaties kunnen met AWARE aan de slag, maar zij dienen wel te beschikken over uitvoerders met onderstaande opleiding en competenties. Verder werkt de uitvoerende organisatie samen met verschillende netwerkpartners, maar minimaal altijd met de politie en Veilig Thuis. Daarnaast kunnen ook jeugdzorgorganisaties, reclassering, Openbaar Ministerie en Zorg- en Veiligheidshuizen betrokken zijn.

Een overzicht van de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende netwerkpartners binnen de AWARE interventie staat beschreven in het implementatie- & kwaliteitsplan van Arosa in paragraaf 3.2 op bladzijde 17.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Opleiding

Er is een aantal vereisten als het gaat om opleiding, competenties en ervaring van de caseworkers. Zo moeten zij een agogische opleiding op hbo-niveau (Social Work) hebben gevolgd. Deze professionals beschikken over extra expertise ten aanzien van (ex-)partnergeweld, waaronder ook stalking. De professionals van de uitvoerende organisatie zijn in staat om de risico's op geweld gestructureerd te analyseren, de aard van het

geweld in kaart te brengen en tot een zorgvuldige beoordeling te komen op (eventuele) aanwezigheid van of risico op partnergeweld. Hiervoor maken zij gebruik van een gevalideerd instrument. Zij hebben kennis over de verschillende vormen van geweld, weten wat de gevolgen kunnen zijn en zijn in staat om hierover het gesprek te voeren met slachtoffers en kinderen. Ook kunnen zij werken met een veiligheidsplan. De organisatie zorgt ervoor dat professionals over deze basiskennis beschikken. De organisatie maakt daarnaast gebruik van een methode die gericht is op het versterken van krachten en herstel. Caseworkers die AWARE uitvoeren, zijn getraind in deze basismethode en worden gefaciliteerd om deze uit te voeren. Daarnaast zorgt de uitvoerende organisatie ervoor dat professionals over de basiskennis over (ex-)partnergeweld, stalking, stress en PTSS en juridische bijstand beschikken. Deze kennis is opgenomen in het handboek als psychoeducatie die bij de interventiebeschrijving hoort.

De basisteams van de politie beschikken over kennis over huiselijk geweld en specifiek over kennis van (ex-)partnergeweld, waaronder stalking. Er is daarnaast een aandachtsfunctionaris of contactpersoon voor stalking aanwezig. De politie is getraind en ingewerkt om de Assessment for Stalking and Harassment (SASH) af te nemen.

Veilig Thuis heeft professionals in dienst met een agogische opleiding op hbo-niveau (Social Work). Deze professionals beschikken over extra expertise ten aanzien van stalking en huiselijk geweld. Zij hebben kennis over de verschillende vormen van geweld, zij weten wat de gevolgen kunnen zijn en zijn in staat om hierover het gesprek te voeren met plegers, slachtoffers en kinderen.

Competenties

Caseworkers die AWARE uitvoeren, beschikken over competenties die betrekking hebben op:

- regie vergroten en regie overdragen aan slachtoffers op het veiligheidsplan en herstelplan
- een krachtgerichte, positieve houding aannemen, waarin vertrouwen centraal staat
- gender- en cultuursensitief werken
- het gesprek voeren met slachtoffers en kinderen
- samenwerken in het netwerk
- regievoeren op de casus.

De politie die betrokken is bij AWARE trajecten, beschikt over competenties die betrekking hebben op:

- veiligheid en onveiligheid (inschatten, zich ertoe verhouden, verantwoordelijkheid nemen)
- het (STOP) gesprek voeren met plegers en slachtoffers
- gender- en cultuursensitief werken
- samenwerken in het netwerk.

Veilig Thuis medewerkers die betrokken zijn bij acute onveiligheid en stalking, beschikken over competenties die betrekking hebben op:

- veiligheid en onveiligheid (beoordeling, zich ertoe verhouden, verantwoordelijkheid nemen)
- het (STOP)gesprek voeren met plegers, slachtoffers en kinderen
- gender- en cultuursensitief werken
- samenwerken in het netwerk.

Overige betrokkenen, zoals Openbaar Ministerie, reclassering en jeugdzorgorganisaties, beschikken naast kennis over (ex-)partnergeweld en stalking, over competenties die betrekking hebben op:

- motiverende gespreksvoering voor het toeleiden van plegers naar zorg
- slachtofferbewustzijn en slachtofferveiligheid

- hulp bieden aan kinderen (jeugdzorgorganisaties)
- ouderschapsbegeleiding bieden bij complexe echtscheiding na (ex-)partnergeweld
- gender- en cultuursensitief werken
- samenwerken in het netwerk.

Kwaliteitsbewaking

Uitgangspunt van de kwaliteitsbewaking is dat de uitvoerende organisatie zelf verantwoordelijk is voor het intern bewaken van de kwaliteit van de AWARE interventie. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de volgende instrumenten.

- Instrumenten om cliënttevredenheid te meten.
- Interne en extern audits.
- Continue aandacht voor veiligheid door incidenten intern te melden, te analyseren en verbeteringen te realiseren.
- Intervisie en mogelijkheid voor bijscholing op specifieke kennis en competenties.
- Risicomanagementsysteem op cliënt-, medewerker- en organisatieniveau.
- Certificering, bijvoorbeeld ISO, HKZ en Keurmerk Veiligheid in de vrouwenopvang.
- Kwartaal- of halfjaarlijkse evaluaties in de regio met samenwerkende ketenpartners.

De kwaliteit van de AWARE interventie – en daarmee ook de (door)ontwikkeling van de interventie – is onderdeel van de ontwikkelagenda van het Landelijk Netwerk vrouwenopvang (Valente). Valente biedt een platform voor een jaarlijkse landelijke evaluatie van de AWARE interventie in organisaties voor vrouwenopvang. Deze evaluatie wordt uitgevoerd op zowel bestuurlijk als uitvoeringsniveau. Er wordt een aanpak uitgewerkt voor de evaluatie, inclusief bijbehorende indicatoren. De uitkomsten van de evaluatie worden meegenomen in de doorontwikkeling van de AWARE interventie en ondersteunende producten zoals formulieren, voorbeelddocumenten, trainingen en Q&A.

Er is een uitgebreid implementatie- en kwaliteitsplan beschikbaar bij Arosa met daarin de verschillende stappen, voorwaarden en aanbevelingen voor de implementatie en voor de borging van kwaliteit.

Een van de punten voor de doorontwikkeling van de AWARE interventie betreft het objectiveren van de feitelijke onveiligheid. Arosa is aan het bekijken of het objectiveren van de feitelijke onveiligheid binnen de AWARE trajecten uitgevoerd kan worden volgens onderstaande richtlijn.

Het objectiveren van de feitelijke veiligheid wordt in de visie ‘Gefaseerd samen werken aan veiligheid’ (Stichting Civil Care, Landelijk netwerk Zorg Straf & programma Geweld hoort nergens thuis (2021) als volgt omschreven.

Veiligheid wordt daar omschreven als:

- 0 = acuut fysiek gevaar
Er moet direct worden ingegrepen (o.a. politie, Openbaar Ministerie, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, crisisdienst).
- 6 = cliënt is beschermd
Onveiligheid en het geweld is gestopt.

- 7 = er hebben zich minimaal 6 maanden geen incidenten voorgedaan. De risicofactoren hebben geen negatief effect meer. De veiligheid is goed genoeg.
- 7+ = Er is sprake van stabiele veiligheid voor alle leden van het gezin / het huishouden
Alle leden van het gezin / het huishouden kunnen participeren in het gewone leven.

Randvoorwaarden

Om de AWARE interventie uit te voeren, zijn de volgende randvoorwaarden noodzakelijk.

Netwerksamenwerking is op orde

AWARE sluit aan bij de landelijk aanpak stalking (Regioplan & Arissen, 2023). De uitgangspunten en voorwaarden van de aanpak betekenen dat in het netwerk iedereen werkt volgens de visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid, dat iedereen systeemgericht en systeemgevoelig werkt en dat men uitvoering geeft aan integraal samenwerken. Voorwaarden om de netwerksamenwerking op orde te brengen bij de aanpak is dat elke organisatie een vaste contactpersoon heeft voor de casus, dat er een verantwoordelijke wordt aangesteld als procesregisseur én dat er één verantwoordelijke voor de casusregie. Daarnaast is in het netwerk de informatiedeling op orde, is er continu aandacht voor deskundigheidsbevordering en is er bij alle organisaties een aandachtsfunctionaris stalking. Ook worden ervaringsdeskundigen bij de aanpak betrokken (Regioplan & Arissen, 2023).

Daarnaast sluit de interventie AWARE aan bij de landelijk beschreven werkwijze van stalking in Veiligheid Voorop! Ex-partnerstalking (Groenewegen et al., 2022). Hierin wordt de samenwerking tussen politie, Veilig Thuis, reclassering en Openbaar Ministerie beschreven. De hulp voor de pleger wordt volgens deze afspraken vormgegeven.

Naast de richtlijnen in Veiligheid Voorop! kan de politie ook de afdeling RCCB (Regionale Conflict- en Crisisbeheersing) raadplegen en het team van recherchepsychologen.

AWARE vraagt om duidelijke samenwerkingsafspraken tussen (minimaal) Veilig Thuis, politie en de uitvoerende organisatie. De uitvoerende organisatie zorgt ervoor dat regionaal deze afspraken worden gemaakt met politie en Veilig Thuis. Onderdeel van deze afspraken is wie welke rol, taken en verantwoordelijkheden heeft en op welke wijze de beslissingsbevoegdheid is georganiseerd met betrekking tot screening, toewijzing AWARE, verlenging AWARE en/of het beëindigen van AWARE. Ook basisafspraken over onderlinge informatiedeling en het beheer van de techniek, de afspraken over de AWARE-trajecten en de gezamenlijke evaluatie- en monitorinstrumenten, behoren tot de samenwerkingsafspraken tussen de organisaties in het netwerk. Daarnaast moet bepaald worden welke organisatie de taak heeft om, voor de aansluiting van de techniek op de meldkamer van de politie, afspraken te maken met het (particuliere) beveiligingsbedrijf. Al deze afspraken zijn onderdeel van de samenwerkingsafspraken. Dit kan regionaal verschillend worden ingevuld.

In het geval van het aanbieden van AWARE aan de **optionele doelgroep** (acute onveiligheid) is eerst overeenstemming met de politie en Veilig Thuis nodig. Zij moeten in staat zijn om aan deze afspraken te voldoen. Daarnaast vraagt het van de uitvoerende organisatie dat uitvoerende professionals flexibel inzetbaar zijn, zodat zij binnen twee werkdagen een AWARE noodknop kunnen aansluiten.

De uitvoerende organisatie van AWARE zorgt er verder voor dat er samenwerking komt met een uitvoerende jeugdzorgorganisatie. In deze samenwerkingsafspraken staan de (regionale) afspraken over hulp en begeleiding aan kinderen én over de hulp en begeleiding aan de ouders bij stalking. Het is daarbij een voorwaarde dat

jeugdzorgorganisaties over kennis beschikken én een geschikt aanbod hebben voor hulp en begeleiding bij een complexe echtscheiding bij acute onveiligheid en stalking. Uitgangspunt is kennis hebben van parallel ouderschap en/of open staan voor eenhoofdig gezag, als er onvoldoende bescherming voor het slachtoffer en/of de kinderen georganiseerd kan worden.

Voor de interventie AWARE worden al deze samenwerkingsafspraken met partijen vastgelegd in afspraken op managementniveau en zorgen de verschillende organisaties ervoor dat uitvoerende professionals zich voldoende toegerust en gefaciliteerd voelen om volgens deze uitgangspunten en voorwaarden te werken. Een belangrijk onderdeel van een goed functionerende netwerksamenwerking is daarnaast dat de samenwerking periodiek wordt geëvalueerd. Ook dit wordt vastgelegd in de samenwerkingsafspraken.

De financiering van AWARE-trajecten is geborgd binnen de gemeenten.

De uitvoerende organisatie heeft caseworkers getraind in een relevante basismethode.

De basismethode zet het herstel centraal en gaat uit van eigen kracht en regie.

Er zijn voldoende AWARE noodknoppen aanwezig bij de uitvoerende organisatie.

Op basis van de jaarcijfers en de mogelijke groei van AWARE trajecten zorgt de uitvoerende organisatie voor voldoende noodknoppen.

Implementatie

Om de bekendheid van de AWARE interventie en het draagvlak voor de toepassing ervan te vergroten zet Arosa, in samenwerking met Valente, in op de volgende activiteiten.

- Bijeenkomst(en) voor vrouwenopvang-organisaties.
- Bijeenkomsten voor alle betrokken organisaties, zoals vrouwenopvang, gemeenten en Veilig Thuis.
- Brede informatievoorziening over de AWARE interventie en nieuwe ontwikkelingen via landelijke (branche)organisaties, zoals Valente, VNG en Veilig Thuis.

Arosa is daarnaast voornemens om organisaties te ondersteunen bij de regionale implementatie door onder andere:

- trainingsaanbod AWARE interventie voor uitvoerende organisaties
- ondersteuningsaanbod voor uitvoerende organisaties bij de implementatie van AWARE
- Q&A op te stellen over de AWARE interventie.

Uitgangspunt voor implementatie is dat Valente een ondersteunende en draagvlak-creërende rol heeft bij het landelijk implementeren van de AWARE interventie. Door een jaarlijkse evaluatie zowel op bestuurlijk als op uitvoerdersniveau te beleggen, wordt er zorgvuldig aandacht besteed aan implementeren, kwaliteit en het borgen van de interventie in de regio's. Er wordt een aanpak uitgewerkt voor de evaluatie, inclusief bijbehorende indicatoren. De uitkomsten van de evaluatie worden meegenomen in de doorontwikkeling van de AWARE interventie en ondersteunende producten zoals formulieren, voorbeelddocumenten, trainingen en Q&A.

Er is een uitgebreid implementatie- en kwaliteitsplan beschikbaar bij Arosa met daarin de verschillende stappen, randvoorwaarden en aanbevelingen voor de implementatie en voor de borging van kwaliteit.

Kosten

Materiële kosten

De noodknoppen worden niet aangeschaft, maar gehuurd van de leverancier. Hieronder een inschatting van de abonnementskosten per noodknop en de kosten voor vervanging bij verlies, diefstal of schade.

Wat	Kosten ²
AWARE-noodknop <i>Betreft een all-in huurovereenkomst inclusief GSM-abonnement, belkosten, uitleg en instructie op locatie en abonnement particuliere alarmcentrale.</i>	€ 115,- Per noodknop per kwartaal
Vervangingskosten bij verlies of diefstal van AWARE-noodknop <i>Kosten afhankelijk van welke accessoires er in gebruik zijn en verloren zijn gegaan en welke afspraken hierover zijn gemaakt met de leverancier.</i>	€ 370,- tot € 545,- Per noodknop

Personele uren

De intensiteit van de begeleiding en daarmee de benodigde ureninzet is afhankelijk van de behoefte van het slachtoffer, het aantal incidenten, het gedrag van de pleger én de mogelijkheden en de duur van juridische vervolgstappen door politie en OM. Een AWARE traject is daardoor een maatwerktraject.

Vanuit maatwerk heeft iedere netwerkpartner die betrokken is bij een AWARE-traject een specifieke rol en een verschil in de intensiteit van betrokkenheid. Hierdoor kan de hoeveelheid ureninzet per netwerkpartner, maar ook per traject uiteenlopen.

De ureninzet van de netwerkpartners valt onder de reguliere werkzaamheden van deze partners. Deze uren worden niet gedekt door de bekostiging van AWARE. Dit betekent dat de uren die door de netwerkpartners worden gemaakt, niet in het kostenplaatje van AWARE moeten worden meegenomen.

Hieronder is de verwachte ureninzet van de professional werkzaam bij de uitvoerende organisatie per individueel AWARE traject opgenomen. De ureninzet die de professional besteedt aan de uitvoering van de AWARE-interventie valt onder diens reguliere werkzaamheden binnen een AWARE-traject en wordt gedekt door de bekostiging van AWARE (tenzij daar met de betrokken financier andere afspraken over zijn gemaakt). Deze verwachte ureninzet omvat naast de uren die worden ingezet voor de directe begeleiding ook de uren die worden ingezet voor de afstemming en de samenwerking vanuit de uitvoerende organisatie met netwerkpartners.

Er is voor gekozen om geen tarieven op te nemen in het overzicht. Reden hiervoor is dat tarieven kunnen variëren en de financieringswijze van begeleidingstrajecten per regio kan verschillen.

² Prijspeil 2024

AWARE bij acute onveiligheid

Een AWARE traject bij acute onveiligheid duurt gemiddeld 3 maanden, hierbij is de verwachte ureninzet van de uitvoerende professional bij benadering 25 uur.

Soort traject	AWARE bij acute onveiligheid			
Looptijd	3 maanden			
Activiteit	Bandbreedte aantal gesprekken	Gemiddeld aantal gesprekken	Bandbreedte aantal uur	Gemiddeld aantal uur
Begeleiding slachtoffers	6 – 10 gesprekken	8 gesprekken	12 – 20 uur	16 uur
Begeleiding per kind (indien van toepassing)	2 – 3 gesprekken ³	2 gesprekken	4 – 6 uur	5 uur
Contact met netwerkpartners	3 – 5 gesprekken	4 gesprekken	3 – 5 uur	4 uur
Totaal	11 – 18 gesprekken	14 gesprekken	19 – 31 uur	25 uur

AWARE bij stalking

Een AWARE traject bij stalking duurt gemiddeld 7,5 maand hierbij is de verwachte ureninzet van de uitvoerende professional bij benadering 50 uur.

Soort traject	AWARE bij structurele onveiligheid			
Looptijd	6 tot 9 maanden (gemiddeld 7,5 maanden)			
Activiteit	Bandbreedte aantal gesprekken	Gemiddeld aantal gesprekken	Bandbreedte aantal uur	Gemiddeld aantal uur
Begeleiding slachtoffers	16 – 20 gesprekken	18 gesprekken	32 – 40 uur	36 uur
Begeleiding per kind (indien van toepassing)	2 – 3 gesprekken ⁴	2 gesprekken	4 – 6 uur	5 uur
Contact met netwerkpartners	8 – 10 gesprekken	9 gesprekken	8 – 10 uur	9 uur
Totaal	26 – 32 gesprekken	29 gesprekken	44 – 56 uur	50 uur

³ Hierbij wordt uitgegaan van de richtlijnen van CBS: 1 gesprek met moeder over de kinderen en 1 met het kind zelf.

⁴ Hierbij wordt uitgegaan van de richtlijnen van CBS: 1 gesprek met moeder over de kinderen en 1 met het kind zelf.

3. Onderbouwing

Probleem

Het centrale probleem

Bij het verbreken van een relatie bij huiselijk geweld kan er acute onveiligheid en/of stalking ontstaan. Bij bepaalde vormen van huiselijk geweld, zoals intieme terreur, is het risico op incidenten bij het verbreken van de relatie extra groot. Ook het voornemen om een relatie te verbreken kan bij intieme terreur direct een aanleiding zijn voor acute onveiligheid. Intieme terreur, ook wel dwingende controle of 'coercive control' genoemd, wordt als volgt omschreven.

***Dwingende controle** is een vorm van huiselijk geweld waarbij een of meer personen een ander sterk domineren en controleren. Het slachtoffer kan daarbij bepaalde vrijheden worden ontnomen door de ander(en), zoals het onderhouden van sociale contacten of het hebben van eigen geld en zelf te bepalen waaraan dit uit te geven. Ook kan/kunnen de pleger(s) dreigen zichzelf, het slachtoffer of haar of zijn geliefden iets aan te doen. Het kan daarbij gaan om zowel fysiek als psychisch geweld. Alle vormen van dwingende controle hebben een zich herhalend, structureel karakter (Akkermans et al., 2023).*

Als ex-partners stelselmatig en opzettelijk het slachtoffer belagen, spreken we wettelijk gezien van stalking. In het Wetboek van Strafrecht wordt overigens de term 'belaging' gebruikt in plaats van stalking. Belaging is strafbaar. Er is sprake van belaging als iemand 'wederrechtelijk stelselmatig opzettelijk inbreuk maakt op eens anders persoonlijke levenssfeer met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen - Artikel 285b Wetboek van Strafrecht, 2000.'

Het centrale probleem waar AWARE zich op richt, is dat slachtoffers van huiselijk geweld en hun eventuele kinderen, bij voortdurende dreiging na het verbreken van de relatie, niet kunnen werken aan een stabiele veiligheidsbeleving en aan herstel.

Aard en omvang

In 2022 zei bijna 10% van de bevolking van 16 jaar of ouder dat zij in de afgelopen vijf jaar slachtoffer zijn geweest van een of meerdere vormen van geweld door iemand uit de huiselijke kring. Vijf procent werd in de afgelopen 12 maanden slachtoffer; dit komt neer op bijna 730.000 personen (Akkermans et al., 2023). In 2022 gaven daarnaast 170.000 personen (2% van de Nederlandse bevolking boven de 16 jaar) aan dat zij het afgelopen jaar slachtoffer zijn geweest van stalking door een ex-partner. Bekijken we een periode van vijf jaar, dan geeft 7% aan slachtoffer te zijn geweest van stalking door de ex-partner (Akkermans et al., 2023).

Zowel mannen als vrouwen kunnen slachtoffer zijn van acute onveiligheid en/of stalking na het verbreken van de relatie. Vrouwen zijn wel vaker slachtoffer dan mannen. Ook jongeren lopen een groter risico om slachtoffer te worden van stalking door hun ex-partner dan ouderen. Uit onderzoek blijkt verder dat als er kinderen zijn, er ook een groter risico is op stalking door de ex-partner (Akkermans et al., 2023). Uit de Prevalentiemonitor 2022 blijkt daarnaast dat bi-personen, homoseksuele mannen en lesbische vrouwen procentueel vaker slachtoffer zijn van dwingende controle. Bij stalking is er een minimaal verschil tussen heteroseksuele en lesbische relaties. Wel lopen bi-personen een groter risico op stalking (Akkermans et al., 2023). Een grootschalig onderzoek (Van Oosterhout, 2018) van Transgender Netwerk Nederland toont aan dat iets meer dan 40% van de transgender personen in een periode van een jaar huiselijk geweld heeft meegemaakt. Meestal was er sprake van structureel geweld, zoals het belemmeren van iemands bewegingsruimte (verbieden uit te gaan of met mensen te praten), spullen opzettelijk kapot maken en bijten en/of gooien met voorwerpen. Het geweld wordt

in 46% van de gevallen gepleegd door (stief-)ouders of (stief-)broers en zussen. In 25% van de gevallen wordt het geweld gepleegd door de (ex-)partner (Oosterhout, 2018).

Ex-partners zijn veel vaker ernstig gewelddadig dan stalkers met een andere relatie tot het slachtoffer (MacKenzie et al., z.d. b). Vrouwen lopen een groter risico om door de (ex-)partner te worden vermoord dan mannen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Mannen doden hun (ex-)partner vooral uit jaloezie, bezitterigheid en angst voor verlaten (Aarten & Liem, 2022).

Opmerkelijk is dat in 2022 ten opzichte van 2020 twee keer zo vaak gebruikt is gemaakt van technologie om het slachtoffer te stalken (Akkermans et al., 2023). De digitale check in de AWARE interventie is noodzakelijk, zodat slachtoffers zich ook tegen deze vorm van stalking kunnen beschermen.

Gevolgen

De gevolgen van voortdurende onveiligheid na het beëindigen van de relatie zijn groot voor zowel het slachtoffer als de (eventuele) kinderen. Er is sprake van aanhoudende stress door de incidenten en de onveiligheid. Stress heeft een negatieve invloed op het welzijn, de gezondheid van mensen én de kwaliteit van het dagelijks leven (Wolf, 2016). Daarnaast kunnen slachtoffers angstig, depressief, achterdochtig of boos worden. Sommigen overwegen zelfmoord (Kamphuis, Emmelkamp & Bartak, 2003 en Purcell et al., 2004 in: Vogelesang, 2015; MacKenzie et al., z.d. a). Ze ervaren machteloosheid en er is een toename van het gebruik van middelen, zoals medicijnen en alcohol. Ook zijn er symptomen van posttraumatische stress (MacKenzie et al., z.d. a). Vrouwen ondervinden meer psychische problemen als gevolg van het partnergeweld en het stalken dan mannen (Budd & Mattinson, 2000 in: Vogelesang, 2015). Andere, veel voorkomende gevolgen zijn: ontkenning, verwarring, zelftwijfel en zelfverwijt, je afvragen of wat er gebeurt onredelijk is, schuldgevoel, schaamte, moeite met concentreren, niet kunnen slapen en emotionele verdooving (MacKenzie et al., z.d. a). Slachtoffers hebben een relatief klein sociaal netwerk en zijn sociaal geïsoleerd, mede onder invloed van de (ex)partner (Mitchell & Hodson, 1983 en Wolf et al., 2006 en Sijbrandij, Jonker & Wolf, 2008 in: Wolf & Jonker, 2021).

Houdt stress langdurig aan en stapelen problemen zich op, dan kan het zijn dat de draaglast van de problemen te groot wordt ten opzichte van de beschikbare draagkracht. De balans tussen draagkracht en draaglast wordt dan negatief beïnvloed⁵ (Wolf & Jonker, 2021).

Oorzaken

Er zijn factoren die het probleem van onveiligheid veroorzaken of in stand houden en het werken aan herstel in de weg staan.

Onveiligheid

1. Plegger stopt niet met dreigen met geweld en met belagen.
2. Slachtoffers ontvangen geen passende 'bescherming' vanuit een netwerksamenwerking (formeel).
3. Slachtoffers zien niet altijd goed de risico's van de dreiging (Voerman & Brandt, 2016).
4. Intergenerationele overdracht, oftewel het onbewust doorgeven van patronen van geweld.

⁵ Er is sprake van een balans tussen draagkracht en draaglast *'als mensen zelf, met steun van anderen, tegenslagen in hun leven kunnen opvangen en verwerken en de draad van hun leven op een positieve manier weer kunnen oppakken'* (Wolf, 2016, p. 135).

Het werken aan herstel stagneert

1. Een laag zelfbeeld en weinig zelfvertrouwen hebben (Verwijs & Lünemann, 2012).
2. Sociale steun missen, zoals een steunend familie- of informeel netwerk (Kooiman et al., 2021).
3. Eerdere ervaringen van slachtoffers met huiselijk geweld in het verleden (Kooiman et al., 2021).
4. Verslaving en/of middelengebruik (Kooiman et al., 2021).
5. Geen passende ondersteuning ontvangen vanuit een netwerksamenwerking (formeel).

Aan te pakken factoren

Om een stabiele veiligheidsbeleving te bereiken én om een start te maken met herstel, zijn de volgende subdoelen van belang.

Stabiele veiligheid

Subdoel 1: Slachtoffers ervaren meer veiligheid

Om dit subdoel te bereiken, worden de volgende factoren aangepakt.

1. Pleger stopt niet met dreigen met geweld en met belagen.
2. Slachtoffers ontvangen geen passende 'bescherming' vanuit een netwerksamenwerking (formeel).

De aanpak richt zich op verschillende belangrijke aspecten om de veiligheid van het slachtoffer te waarborgen. Zo omvat deze het inzetten van een draagbare noodknop voor het slachtoffer, het voeren van een STOP-gesprek met de pleger door de politie én het doen van aangifte bij incidenten als er op de noodknop is gedrukt. Ook het uitvoeren van de netwerksamenwerking volgens de laatste landelijke richtlijnen, zorgt vanuit het netwerk voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid van slachtofferveiligheid.

Het leidende onderdeel van de aanpak is het werken aan veiligheid door middel van het opstellen van een individueel en op maatgemaakt veiligheidsplan. De noodknop kan hierin een belangrijke rol spelen en wordt opgenomen in het veiligheidsplan. Aanvullend wordt een lijst met concrete tips opgesteld, waarmee het slachtoffer wordt ondersteund in het nemen van regie over de eigen veiligheid.

Subdoel 2: Slachtoffers hebben zicht op risicofactoren van geweld en op factoren die veiligheid versterken

Om dit subdoel te bereiken, worden de volgende factoren aangepakt.

3. Slachtoffers zien niet altijd goed de risico's van de dreiging en
4. Intergenerationele overdracht, oftewel het onbewust doorgeven van patronen van geweld.

De interventie richt zich, om deze factoren aan te pakken, op psycho-educatie over acute onveiligheid, stalking, de oorzaken en gevolgen van deze vormen van geweld en de (intergenerationele) dynamiek van geweld. Daarnaast richt de interventie zich op het werken met een veiligheidsplan met een lijst met concrete tips om zo beter zicht te krijgen op de factoren die de eigen veiligheid versterken.

Subdoel 3: Slachtoffers ervaren eigen regie op het eigen veiligheidsplan

Om dit subdoel te bereiken, worden de volgende factoren aangepakt.

3. Slachtoffers zien niet altijd goed de risico's van de dreiging en
4. Intergenerationele overdracht, oftewel het onbewust doorgeven van patronen van geweld.

De interventie richt zich, om deze factoren aan te pakken, op het werken met een veiligheidsplan met een lijst met concrete tips om zo zicht te krijgen op wat het slachtoffer zelf kan doen om de veiligheid te vergroten.

Hierdoor kan hij/zij regie voeren op het eigen veiligheidsplan. Het slachtoffer wordt uitgenodigd om vaardigheden en gedrag te oefenen, zoals het aangeven van grenzen of het bezoeken van een familielid.

Herstel

Subdoel 4: Slachtoffers hebben een positief zelfbeeld

Om dit subdoel te bereiken, worden de volgende factoren aangepakt.

1. Een laag zelfbeeld en weinig zelfvertrouwen hebben en
3. Eerdere ervaringen van slachtoffers met huiselijk geweld in het verleden

De interventie richt zich, om deze factoren aan te pakken, op psycho-educatie over de oorzaken en gevolgen van deze vormen van geweld en de (intergenerationele) dynamiek van geweld. Daarnaast wordt er uitleg gegeven over de invloed van stress en trauma op het slachtoffer. AWARE is gebaseerd op methoden die eigen kracht en herstel centraal zetten. Slachtoffers worden daarbij uitgenodigd om vaardigheden te oefenen en kleine haalbare acties uit te voeren om zo een positief zelfbeeld te ontwikkelen.

Subdoel 5: Slachtoffers hebben een steunend netwerk

Om dit subdoel te bereiken, wordt de volgende factor aangepakt.

- Sociale steun missen, zoals een steunend familie- of informeel netwerk.

De interventie richt zich, om deze factor aan te pakken, op het bespreken met het slachtoffer op welke wijze het netwerk kan ondersteunen. Er is veel aandacht in de gesprekken voor het verminderen van schuld- en schaamtegevoelens om zo belemmeringen om het netwerk om steun te vragen te verminderen. AWARE is gebaseerd op methoden die eigen kracht en herstel centraal zetten. Deze methoden richten zich altijd ook op het versterken van een steunend netwerk.

Subdoel 6: Slachtoffers en kinderen ontvangen passende ondersteuning vanuit de netwerksamenwerking

Om dit subdoel te bereiken, worden de volgende factoren aangepakt.

3. Eerdere ervaringen van slachtoffers met huiselijk geweld in het verleden
4. Verslaving en/of middelengebruik
5. Geen passende ondersteuning ontvangen vanuit een netwerksamenwerking (formeel).

De interventie richt zich om deze factoren aan te pakken op het bespreken met het slachtoffer welke passende ondersteuning het slachtoffer en (eventueel) meegekomen kinderen kan helpen herstellen.

Verantwoording

Het hoofddoel van AWARE is dat slachtoffers (en hun eventuele) kinderen, die te maken hebben met acute onveiligheid of stalking, een stabiele veiligheidsbeleving bereiken en met eigen regie en passende ondersteuning werken aan herstel.

Uit onderzoek weten we dat een interventie gericht op veiligheid, eigen kracht en herstel een positief effect heeft op het welzijn van slachtoffers (in het bijzonder vrouwen) met geweldservaringen (Wolf & Jonker, 2021). Daarom richten de (sub) doelen van AWARE zich op deze elementen.

Hieronder onderbouwen we waarom de aanpak van AWARE bijdraagt aan het behalen van de doelen. Dat doen we aan de hand van onderzoek naar de concepten veiligheid en herstel, waarbij eigen regie en passende ondersteuning een onderdeel zijn van deze twee concepten.

Naast het kijken naar risicofactoren is het eveneens belangrijk om te kijken naar beschermende factoren. De beschermende factoren verminderen de impact van ingrijpende levensgebeurtenissen en ze ondersteunen en versterken het herstelproces (Wolf, 2016).

Veiligheid

Het creëren van veiligheid is de eerste stap in de AWARE aanpak. De techniek binnen AWARE (de draagbare noodknop) biedt slachtoffers direct veiligheid (subdoel 1). Met één druk op de noodknop krijgt de politie een melding om met de hoogste prioriteit naar het GPS-signaal van de noodknop te rijden. Als de politie de pleger op heterdaad betrapt, kan de pleger aangehouden worden. Daarnaast maakt AWARE gebruik van screeningsinstrumenten voor de veiligheid. Zowel Veilig Thuis (veiligheidsbeoordeling), als de politie (SASH) en de vrouwenopvang (GRS) maken gebruik van instrumenten om de onveiligheid in kaart te brengen. Deze instrumenten screenen op de ernst en op risico's (recidive, bezit van (vuur-)wapens). De instrumenten dragen bij aan het in beeld brengen welke (beschermings)maatregelen passend zijn. Ook partners in de netwerksamenwerking (zoals de politie en Veilig Thuis), een belangrijk element van de AWARE-aanpak, zetten slachtofferveiligheid voorop (subdoel 1).

In de individuele hulpverlening staat veiligheid en de zelfregie-/grip centraal, waarbij de AWARE noodknop een belangrijke rol speelt in het vergroten van de veiligheid.

Daarvoor is het individuele op maat gemaakte veiligheidsplan leidend voor de inzet van de AWARE interventie en ondersteunen deze twee onderdelen elkaar om samen te werken aan en te komen tot een veilige situatie. Het veiligheidsplan is opgebouwd aan de hand van de volgende vragen: wat kan mij helpen (wat zijn mijn krachten) (subdoel 4), wie kan mij helpen (subdoel 5) (ondersteuning netwerk organiseren) en wat kan ik zelf doen (eigen regie voeren) (subdoel 3).

Door in het gesprek met slachtoffers psycho-educatie (uitleg) te geven over acute onveiligheid, stalking, de oorzaken en gevolgen van geweld, de dynamiek van geweld én ook door het aanbieden van concrete tips over de manier waarop de eigen veiligheid kan worden vergroot, wordt de kennis over de risico's vergroot en weten slachtoffers beter wat ze wel en niet kunnen doen (subdoel 2). Psycho-educatie is een samenvoeging van de woorden psychotherapie en educatie en is erop gericht om slachtoffers een beter inzicht te geven in hoe de stalking en onveiligheid doorwerken in het dagelijks leven. Psycho-educatie helpt om nieuw gedrag te ontwikkelen (Jungmann et al., 2020). Kennis draagt bij aan eigen kracht (Meinema, 2017). Eigen regie bij onveiligheid betekent dat slachtoffers weten wat ze kunnen doen om de veiligheid te vergroten. Ze ondernemen gericht actie om, binnen de context van de dreiging, eigen veiligheid te organiseren. Daarnaast wordt er ook psycho-educatie aangeboden over het doen van aangifte, het bijhouden van een logboek en worden slachtoffers doorverwezen naar een advocaat (subdoel 2 en subdoel 3).

De samenwerking met de politie biedt de gelegenheid om (op maat) een STOP-gesprek te voeren met de pleger. Dit kan vooral bij 'first offenders' bijdragen aan het stoppen van stalking (subdoel 1). Maar stalking stopt niet definitief als er niets aan de motieven van de pleger om te stalken verandert. Die motieven van plegers variëren. Plegers van ex-partnerstalking willen de relatie herstellen of ze kunnen de afwijzing niet verdragen en willen wraak. Het ontstaat vaak vanuit jaloezie. De stalker kan niet accepteren dat de partner de relatie heeft beëindigd (Malsch, 2020). Stalkers piekeren daarover en zijn ongelukkig, teleurgesteld en gefrustreerd, omdat zij het doel niet bereiken. Ze kunnen in een isolement terechtkomen, omdat familieleden of vrienden het contact verbreken vanwege het gedrag. En de stalker kan zo geobsedeerd zijn dat ook werk

en/of opleiding eronder lijden. Een stalker loopt daarnaast het risico op een strafblad en een veroordeling. Het blijkt dat het risico op zelfdoding onder stalkers groter is dan onder leeftijds- of seksegenoten (Voerman & Brandt, 2016).

Aandacht voor motieven en emoties van plegers is noodzakelijk. Alleen een veroordeling, zo blijkt uit de groep recidiverende groep stalkers, is niet voldoende. Ook hulp aan of behandeling van plegers is belangrijk om veiligheid voor slachtoffers te bereiken (subdoel 1). Ook voor de groep 'first offenders', waarbij een STOP-gesprek het gedrag kan stoppen, is aandacht voor motieven en emoties van belang. Het risico op zelfdoding bij alle stalkers is groter dan bij leeftijdsgenoten. Hieruit blijkt ook de uitzichtloosheid en het lijden van plegers. Daarnaast is aandacht voor plegers noodzakelijk omdat er anders ook een risico is dat stalkers in een nieuwe relatie opnieuw overgaan op stalking als deze wordt beëindigd (subdoel 1). Wanneer er kinderen bij betrokken zijn, is aandacht voor de pleger en de kinderen noodzakelijk om de intergenerationele overdracht van geweld te doorbreken (subdoel 6).

De interventie AWARE gaat, behalve over ondersteuning aan het slachtoffer en (eventuele kinderen), ook over samenwerking in het netwerk. Een domein-overstijgende aanpak van zorg én veiligheid biedt kansen om hulp te organiseren voor de pleger en zo te werken aan het stoppen van het stalken en recidive te voorkomen.

Herstel

Kern van de AWARE-aanpak is het zicht krijgen op de krachten en hulpbronnen van cliënten, ter ondersteuning van het herstelproces. Ze ervaren dat ze niet alleen maar problemen hebben, maar ook krachten en dat ze hulp kunnen vragen als het moeilijk is. Tijdens de individuele hulpverlening en bij het maken en uitvoeren van het veiligheidsplan staan eigen kracht en eigen regie centraal. AWARE is gebaseerd op methoden die veiligheid, eigen kracht en herstel centraal zetten. Verkennen wat mensen vooruit kan helpen is effectiever dan een verkenning die zich louter richt op de problemen (Madsen & Gillespie, 2014). Internationale studies onder slachtoffers (vrouwen) met geweldservaringen wijzen op positieve effecten bij toepassing van empowerment-gerichte interventies (Wolf & Jonker, 2021). Een interventie die eigen kracht centraal zet, versterkt direct de eigen regie van slachtoffers (Meinema, 2017).

Eigen regie betekent in de context van ondersteuning dat een persoon, eventueel bijgestaan door naasten, zelf bepaalt wie welke hulp verleent of ondersteuning biedt en op welke manier dit gebeurt.

Eigen regie staat voor alles wat naar eigen inzicht nodig is om een goed leven te leiden. Eigen regie gaat dan ook over regie op alle domeinen van het eigen leven. De werkzame elementen van eigen regie zijn eigenaarschap, eigen kracht, motivatie en contacten. Eigen kracht staat voor het vermogen om zelf te beslissen, bepaald door kennis, vaardigheden, zelfvertrouwen en handelingsruimte (Meinema, 2017).

Het blijkt dat als mensen eigen regie ervaren, zij beter in staat zijn om met tegenslagen om te gaan. Verder vermindert het stress en bevordert het welbevinden (Moser & Dracup, 1995). Het zelf kunnen voeren van de regie is cruciaal voor de kwaliteit van leven van mensen.

Het veiligheidsplan is opgebouwd aan de hand van de volgende vragen: wat kan mij helpen (wat zijn mijn krachten), wie kan mij helpen (ondersteuning netwerk organiseren) en wat kan ik zelf doen (eigen regie). Dit vraagt van slachtoffers dat ze vaardigheden en gedrag oefenen. Professionals en slachtoffers bespreken hoe ze nieuwe vaardigheden en ander gedrag, bijvoorbeeld het aangeven van grenzen, kunnen oefenen. Professionals kijken daarbij naar kleine haalbare acties om de kans op successen te vergroten. Zo helpt het werken met het veiligheidsplan om te werken aan zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld (subdoel 4), een van de beschermende factoren die het herstelproces kunnen versterken en ondersteunen (Wolf, 2016).

Het uitgangspunt voor de individuele begeleiding van slachtoffers bij AWARE is dan ook de focus in de begeleiding op veiligheid, (eigen) kracht en regie en herstel. Methoden als Krachtwerk of het Strengths Model (Rapp & Goscha, 2014) vormen een belangrijke component van de aanpak. Het zijn goede voorbeelden van basismethoden die veiligheid, (eigen) kracht en regie en herstel centraal zetten. Ook de methode Steunend Relatieel Handelen (SRH) (Wilken & Den Hollander, 2023) sluit goed aan bij de behoefte van de doelgroep.

Centraal in de begeleiding aan slachtoffers staat het ondersteunen van het eigen herstel van cliënten in de richting van een door henzelf gewenste kwaliteit van leven (Wolf, 2016). Beschermende factoren en steunbronnen zijn belangrijk: zij kunnen kracht versterken. Het hebben van een steunend netwerk is dan ook een van de beschermende factoren (Wolf, 2016). Daarom richt AWARE zich ook specifiek op het belang van een steunend informeel netwerk (subdoel 5).

Ook formele hulp en samenwerking met andere organisaties is van cruciaal belang voor AWARE tijdens de hulpverlening en het herstelproces. Passende (ook juridische) hulp aan slachtoffers en kinderen is een belangrijke beschermende factor (Wolf, 2016).

Zowel risicofactoren op geweld als de gevolgen van geweld kunnen langdurig in het leven van slachtoffers aanwezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan risicofactoren als ervaringen van slachtoffers met huiselijk geweld in het verleden (Kooiman et al., 2021), die eveneens het risico op intergenerationele overdracht naar (eventuele) kinderen kunnen vergroten. Ook het hebben van een verslaving en/of het gebruik van middelen (Kooiman et al., 2021) kan zowel een risicofactor als een gevolg zijn van (ex-)partnergeweld. In al deze gevallen is het belangrijk dat slachtoffers naast de AWARE interventie andere passende ondersteuning ontvangen van organisaties in het netwerk, bijvoorbeeld verslavingszorg of traumabehandeling (subdoel 6).

Kinderen kunnen negatieve gevolgen ondervinden van een scheiding. Denk daarbij aan langdurige stress en problemen in de relatie met de ouders. Dit kan een negatieve invloed hebben op hun ontwikkeling (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). De gevolgen voor kinderen die getuige zijn geweest van huiselijk geweld, uiten zich in problemen als depressie, plotselinge gedragsverandering, terugtrekken, concentratieverlies, baldadigheid, angst en boosheid (Wolf & Jonker, 2021). Een geschiedenis met kindermishandeling of verwaarlozing vergroot het risico op intergenerationele overdracht (Kooiman et al., 2021). Om intergenerationele overdracht te voorkomen, is het belangrijk om kinderen vroegtijdig in beeld te hebben. Het niet verwerkt hebben van de eigen geschiedenis kan ertoe leiden dat kinderen als volwassenen in herhaling vallen (Raad voor de Kinderbescherming, 2018). Theorieën over intergenerationele overdracht laten zien dat jongens die als kind te maken hebben gehad met huiselijk geweld, meer kans hebben om pleger te worden en meiden slachtoffer (Steketee, Dijkstra & Lünemann, 2017). Opmerkelijk daarbij is wel, dat meiden die getuige zijn geweest van geweld van hun moeder tegen hun vader, een grotere kans hebben dat zij zelf ook geweld tegen hun mannelijke partner gaan gebruiken (Steketee, Dijkstra & Lünemann, 2017).

Om intergenerationele overdracht tegen te gaan, is het belangrijk dat er aandacht is voor passende ondersteuning (subdoel 6). Dat betekent dat de samenwerking met netwerkpartners een voorwaarde is in de aanpak AWARE. Om samenwerking tussen organisaties te optimaliseren is het belangrijk dat iedereen werkt volgens dezelfde gedeelde uitgangspunten. Daarvoor zijn afspraken over samenwerking en borging op alle niveaus nodig: het strategische, het beleidsmatig-tactische en het operationele niveau (Goedee & Entken, 2019).

Het is daarnaast belangrijk bij het uitvoeren van passende ondersteuning binnen de netwerksamenwerking dat zowel uitvoerende caseworkers als betrokken organisaties in het netwerk kennis en een geschikt aanbod hebben wat betreft het ouderschap als er kinderen betrokken zijn. ‘Daar waar twee vechten, hebben twee schuld’ is weliswaar een gevleugelde uitspraak in Nederland, maar die doet geen recht aan slachtoffers van geweld en stalking. Als de pleger behoefte heeft aan controle en dwang en de stalking voortduurt, dan is er voortdurende onveiligheid voor het slachtoffer en is er risico op ondermijning van de ouderrol. Plegers oefenen op deze manier, na het verbreken van een relatie, nog steeds macht uit op het slachtoffer, ook tijdens het proces van de scheiding (Westerveld, 2023).

Wat betreft de omgangsregeling is het in deze gevallen belangrijk extra voorzichtig te zijn (De Ruiter, Marzolla & Ramakers, 2020). Ouderverstoting en oudervervreemding wordt daarbij ook beschouwd als een vorm van dwingende controle op het slachtoffer (De Ruiter, Marzolla & Ramakers, 2020). Vaak wordt er op verzoek van de rechter bij een complexe echtscheiding *mediation* ingezet. Het probleem is echter dat mediation alleen werkt als ouders bereid zijn om samen te werken en samen een oplossing te vinden (De Ruiter & De Pol, 2017). En dat is bij stalking niet (altijd) het geval. Als we naar omgangsregelingen kijken, dan is co-ouderschap alleen mogelijk als de ouders hun strijdbijl weten te begraven. Ze moeten immers voortdurend met elkaar in overleg over kindgerichte zaken. In bovenstaande gevallen kan dit onhaalbaar zijn, omdat de ouders zich niet veilig voelen bij elkaar, conflicten blijven voeden of elkaar anderszins het leven zuur blijven maken. Als co-ouderschap niet mogelijk is, dan is parallel ouderschap een optie. De conflicten tussen de beide partners nemen af door parallel of solo ouderschap (De Ruiter, Marzolla & Ramakers, 2020).

Binnen AWARE is de netwerksamenwerking dan ook als randvoorwaarde opgenomen (subdoel 6).

Door tijdens de individuele hulpverlening psycho-educatie aan te bieden over (ex-)partnergeweld, stalking, stress en trauma en dit met slachtoffers te bespreken, kan samen worden bepaald of er ondersteuning door een andere organisatie nodig is.

4. Onderzoek

4.1. Onderzoek naar de uitvoering

De AWARE noodknop is in 1991 in Canada ontwikkeld voor mishandelde vrouwen en eventueel hun kinderen die werden lastiggevallen door een ex-partner. AWARE is een acroniem van *Abused Women's Active Response Emergency*.

In Nederland is AWARE in april 1997 gestart, in Rotterdam en vanaf 2001 ook in andere gemeenten. In Rotterdam-Rijnmond zijn sindsdien verschillende (proces)evaluaties uitgevoerd, waarbij de doelgroep is bevraagd naar hun ervaringen (Vogelezang, 2014 en Balogh, Van Haaf & Römkens, 2008 en Korteweide, 2014 en Scholte, 2008, alle in: Vogelezang, 2015). Als succesfactoren noemden geïnterviewde vrouwen in 2014 het casemanagement en de hulpverlening. Dit maakt nog steeds deel uit van AWARE. Als verbeterpunten noemden zij: een handzamer AWARE apparaat en dossiervorming en het optreden naar de dader door de politie.

Procesevaluatie AWARE regio Rotterdam-Rijnmond (Doornink, Sanden & Westerveld, 2024)

In de periode januari – juni 2024 is er een procesevaluatie uitgevoerd: *Procesevaluatie AWARE regio Rotterdam-Rijnmond* (2024). Er is gebruik gemaakt van een gesloten vragenlijst en interviews. In totaal zijn 12 slachtoffers, 13 professionals en 4 ketenpartners gevraagd naar de ervaringen met het uitvoeren van AWARE. Vooraf kregen deelnemers aan de procesevaluatie een folder met informatie over het onderzoek. Alle deelnemers tekenden vooraf een formulier met toestemming voor deelname aan het onderzoek. Van ieder interview werd na afloop een verslag gemaakt dat ter controle is voorgelegd aan de betreffende deelnemer. Interviews met slachtoffers zijn bijna allemaal offline gehouden, op locatie bij Arosa. Eén interview heeft digitaal plaatsgevonden. De interviews met professionals en ketenpartners waren digitaal, via Teams.

Is de interventie uitgevoerd volgens plan?

Aan de uitvoerende professionals zijn vragen gesteld over de uitvoering van verschillende activiteiten. De psycho-educatie, begeleiding bij juridische vraagstukken en de uitleg bij/testen van de noodknop zijn allemaal uitgevoerd volgens de beschreven activiteiten. Er is wel vaak meer gedaan dan in het handboek staat, aldus de professionals. Zo gaan professionals, als daar behoefte aan is, mee naar de huisarts of oefenen zij gesprekken met slachtoffers over het durven delen van hun zorgen met de huisarts. Professionals kijken voortdurend met het slachtoffer wat er nodig is en waar iemand behoefte aan heeft.

Kijkend naar het werken met het veiligheidsplan, dan zijn er in alle gevallen veiligheidsadviezen gegeven en veiligheidsafspraken gemaakt. In twee gevallen is geen plan op papier gezet, omdat er te veel speelde en het slachtoffer zelf (nog) niet goed over een veiligheidsplan kon nadenken. De digitale veiligheidscheck werd in alle gevallen gebruikt, maar niet altijd volledig ingevuld. Verschillende professionals ervoeren het formulier daarvoor als te lang.

Het formulier met krachten en wensen werd meestal niet ingevuld. Professionals gaven aan wel de vragen over krachten en wensen te stellen als het slachtoffer daaraan toe was. Het formulier werd dan als hulpmiddel gebruikt. De interventie AWARE is na de procesevaluatie op dit punt aangepast. Het formulier is opgenomen als hulpmiddel en niet als doel. Ook gesprekken met kinderen, zoals beschreven in het handboek, werden niet gevoerd. Dit werd echter veroorzaakt doordat de betrokken kinderen al gesprekken voerden met betrokken ketenpartners, zoals de jeugdbescherming. Of bijvoorbeeld als het slachtoffer geen toestemming gaf voor het

voeren van een gesprek, omdat dit als belastend werd ervaren. Professionals maakten wel altijd kenbaar dat zij, indien nodig en wenselijk, begeleiding voor de kinderen konden regelen. Ook spraken zij regelmatig met slachtoffers over het welbevinden van de kinderen. Zij letten daarbij op (eventuele) gedragsveranderingen bij de kinderen om dit met het slachtoffers te bespreken.

Welke waardering werd aan AWARE gegeven?

Alle slachtoffers gaven aan dat AWARE hun gevoel van veiligheid vergroot. Voorafgaand aan AWARE gaven ze het gevoel van veiligheid, op een schaal van 0 tot 10, gemiddeld een 2,4. Tijdens de interventie AWARE steeg dit naar een 7,4 en nadat de noodknop was ingeleverd zelfs naar een 7,7.

Slachtoffers gaven het contact met de uitvoerende professionals gemiddeld een 8,7 en voor de samenwerking tussen organisaties gemiddeld een 7,3.

De meerderheid van de slachtoffers was het (helemaal) eens met stellingen over het bereiken van veiligheid, het starten met het herstel en het vergroten van kennis over huiselijk geweld. Ze ervoeren meer zelfvertrouwen, een steunend netwerk, een vergrote bewegingsvrijheid en meer regie op de eigen veiligheid. Op de vraag of het netwerk ook groter was geworden, waren de meningen verdeeld: verschillende slachtoffers gaven aan dat het netwerk even groot was gebleven.

Ook de uitvoerende professionals waren het eens met de stelling dat de bewegingsvrijheid van slachtoffers was vergroot door AWARE. Slachtoffers ervoeren meer veiligheid en eigen regie op het veiligheidsplan. Professionals vertelden dat AWARE slachtoffers sterker maakt. Het geeft een gerust gevoel dat slachtoffers prioriteit hebben bij de politie. Slachtoffers krijgen bevestiging van de ernst van hun situatie. Ze worden door verschillende organisaties serieus genomen.

Wat zijn succesfactoren?

Slachtoffers noemen als succesfactoren van de uitvoerende professionals:

- de bereikbaarheid van de professionals
- het luisterende oor en het vertrouwen van professionals
- het openstaan voor het perspectief van slachtoffers
- het aansluiten van de professional bij de behoefte van slachtoffers
- het ontvangen van (veiligheids)tips en adviezen
- de noodknop; het testen en de uitleg.

Gaat het om de netwerksamenwerking, dan waarderen slachtoffers het als organisaties goed van de situatie op de hoogte zijn en ze hun verhaal niet telkens opnieuw hoeven te doen.

Professionals noemen als succesfactoren:

- de laagdrempeligheid van de begeleiding
- het creëren van vertrouwen
- het aansluiten bij wat het slachtoffer nodig heeft (adviezen, tips, veiligheidsafspraken op maat)
- het gezamenlijk met het slachtoffer oppakken van praktische zaken
- het bieden van een ander perspectief op de situatie.

Professionals geven aan dat de netwerksamenwerking goed werkt als de organisaties elkaar proactief op de hoogte houden, elkaar kennen, iedereen goed bereikbaar is en er een duidelijke taakverdeling is afgesproken.

Zowel slachtoffers als professionals geven aan dat een contact- en/of een gebiedsverbod positief en ondersteunend werkt om het hoofddoel te bereiken.

Ketenpartners noemen als succesfactoren:

- werken vanuit eenzelfde visie
- elkaar kennen
- korte lijntjes creëren
- vaste contactpersonen voor AWARE
- snel en adequaat reageren bij incidenten.

Wat zijn belemmerende factoren?

Professionals geven aan dat de volgende factoren belemmerend kunnen werken.

- Er is sprake van een taalbarrière.
- Slachtoffers moeten afspraken afzeggen bijvoorbeeld door drukte op het werk.
- Slachtoffers hebben de noodknop niet opgeladen of hebben de noodknop niet bij zich als ze naar buiten gaan.
- De begeleidingstijd voor AWARE is te beperkt (reistijd, vergadertijd, multiproblematiek).
- Er is een verschil van mening over de aanpak tussen de betrokken organisaties.
- Belangrijke besluiten worden niet in het netwerk met elkaar gedeeld.
- Er wordt niet consequent opgetreden tegen de pleger, bijvoorbeeld bij het overtreden van een contactverbod.

Slachtoffers geven aan dat de volgende factoren belemmerend werken.

- AWARE is onvoldoende bekend, waardoor slachtoffers (te) laat een aansluiting ontvangen.
- Organisaties in het netwerk zijn niet goed bereikbaar
- Organisaties in het netwerk brengen slachtoffers niet op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen.

De aanbevelingen die uit de procesevaluatie van 2024 naar voren zijn gekomen, voor onder andere de uitvoerende organisaties, Veilig Thuis en de politie, zijn doorgezet naar de betreffende organisaties en zullen onderdeel uitmaken van periodieke evaluaties. Arosa neemt hiertoe het initiatief met Veilig Thuis en de politie. Arosa realiseert zich door deze (praktische) aanbevelingen, dat een belangrijk onderdeel van een goed functionerende netwerksamenwerking is, dat met elkaar periodiek de samenwerking wordt geëvalueerd. Deze periodieke evaluatie is om deze reden – na de procesevaluatie - opgenomen in de interventie in hoofdstuk ‘randvoorwaarden, de netwerksamenwerking op orde’ op blz. 19 van de interventie. De belemmerende factoren worden meegenomen in de landelijke implementatie waarbij er aandacht is voor het realiseren van de voorgestelde oplossingen voor deze belemmeringen in de lokale. De tot nu toe ervaren en geconstateerde belemmeringen hebben niet geleid tot aanpassingen in de interventie.

Arosa heeft de onderstaande oplossingen voor de ervaren belemmeringen geformuleerd. Het is belangrijk dat professionals zich realiseren dat de interventie de mogelijkheden biedt om de belemmeringen op te lossen.

Belemmering	Oplossing
Er is sprake van een taalbarrière.	De interventie is in zijn intensiviteit en omvang een interventie die op maat aangeboden wordt (conform de interventiebeschrijving op bladzijde 9). De intensiteit van de begeleiding en daarmee de benodigde ureninzet is afhankelijk van de behoefte van het slachtoffer, het aantal incidenten, het gedrag van de pleger én de mogelijkheden en de duur van juridische vervolgstappen door politie en OM. Een AWARE traject is daardoor een maatwerktraject (conform de interventiebeschrijving op bladzijde 20). Als er sprake is van een taalbarrière, is het op maat aanbieden van de hulp en begeleiding belangrijk. Professionals kunnen hier, conform de interventie, meer tijd inplannen voor een gesprek met de tolkentelefoon.
Slachtoffers moeten afspraken afzeggen bijvoorbeeld door drukte op het werk.	De interventie is in zijn intensiviteit en omvang een interventie die op maat aangeboden wordt (conform de interventiebeschrijving op bladzijde 9). Als er sprake is van drukte op het werk, is het op maat aanbieden van de hulp en begeleiding belangrijk. Professionals kunnen hier, conform de interventie, incidenteel (op verzoek) buiten kantooruren werken.
Slachtoffers hebben de noodknop niet opgeladen of hebben de noodknop niet bij zich als ze naar buiten gaan.	De veiligheid staat binnen de individuele hulpverlening centraal (conform de interventie beschrijving op blz. 27). Het veiligheidsplan is opgebouwd aan de hand van de volgende vragen: wat kan mij helpen (wat zijn mijn krachten) (subdoel 4), wie kan mij helpen (subdoel 5) (ondersteuning netwerk organiseren) en wat kan ik zelf doen (eigen regie voeren) (subdoel 3). In gesprekken tussen professionals en slachtoffers, waarbij de veiligheid centraal staat, komt ook aan de orde of de noodknop is opgeladen en of het slachtoffer de noodknop bij zich draagt (subdoel 3. Eigen regie voeren).
De begeleidingstijd voor AWARE is te beperkt (reistijd, vergadertijd, multiproblematiek).	De intensiteit van de begeleiding en daarmee de benodigde ureninzet is afhankelijk van de behoefte van het slachtoffer, het aantal incidenten, het gedrag van de pleger én de mogelijkheden en de duur van juridische vervolgstappen door politie en OM. Een AWARE traject is daardoor een maatwerktraject (conform de interventiebeschrijving op bladzijde 20). Professionals moeten op de hoogte zijn van de (financiële) uitgangspunten van een maatwerktraject

	(conform de interventiebeschrijving), zodat er ruimte ontstaat om te doen wat nodig is.
Er is een verschil van mening over de aanpak tussen de betrokken organisaties.	De voorwaarden van een goed functionerend netwerk (conform hoofdstuk randvoorwaarden in de interventiebeschrijving, blz. 18+19) is dat er procesregisseur aanwezig is. Het is de rol en taak van de procesregisseur in de netwerksamenwerking om verschillen te bespreken en toe te werken naar een gezamenlijk besluit. De oplossing van deze belemmering ligt in het gezamenlijk evalueren en daarbij naar de uitvoering van de verschillende rollen en taken te kijken. En dit weer aan te scherpen.
Belangrijke besluiten worden niet in het netwerk met elkaar gedeeld.	De voorwaarden van een goed functionerend netwerk (conform hoofdstuk randvoorwaarden in de interventiebeschrijving, blz. 18+19) is dat er casusregisseur aanwezig is. Het is de rol en taak van de casusregisseur in de netwerksamenwerking om er zorg voor te dragen dat netwerkpartners op de hoogte zijn van de besluiten. De oplossing van deze belemmering ligt in het gezamenlijk evalueren en daarbij naar de uitvoering van de verschillende rollen en taken te kijken. En dit weer aan te scherpen.
Er wordt niet consequent opgetreden tegen de pleger, bijvoorbeeld bij het overtreden van een contactverbod	De voorwaarden van een goed functionerend netwerk (conform hoofdstuk randvoorwaarden in de interventiebeschrijving, blz. 18+19) is dat er periodiek evaluaties plaatsvinden. Dit knelpunt wordt meegenomen in de evaluatie met Veilig Thuis en de politie. Arosa neemt hiertoe het initiatief.
AWARE is onvoldoende bekend, waardoor slachtoffers (te) laat een aansluiting ontvangen.	Bekendheid van AWARE is noodzakelijk, maar valt buiten de scope van de interventiebeschrijving. Het is echter belangrijk dat betrokken partijen en andere relevante organisaties binnen de sociale kaart beter op de hoogte zijn van dit aanbod. Een aanbeveling kan zijn om de uitvoerende partijen te stimuleren om AWARE actief binnen hun netwerk te delen, zodat meer professionals en partners de mogelijkheden en voordelen van dit aanbod kennen en kunnen doorverwijzen indien nodig
Organisaties in het netwerk zijn niet goed bereikbaar	De voorwaarden van een goed functionerend netwerk (conform hoofdstuk randvoorwaarden in de interventiebeschrijving, blz. 18+19) is dat er vanuit de verschillende organisaties vaste contactpersonen worden aangewezen. De oplossing van deze belemmering ligt in het gezamenlijk vaststellen in een evaluatie of elke organisatie vaste

	contactpersonen aangewezen heeft, die voor netwerkpartners en slachtoffers bereikbaar zijn.
Organisaties in het netwerk brengen slachtoffers niet op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen.	De voorwaarden van een goed functionerend netwerk (conform hoofdstuk randvoorwaarden in de interventiebeschrijving, blz. 18+19) is dat er casusregisseur aanwezig is. Het is de rol en taak van de casusregisseur in de netwerksamenwerking om er zorg voor te dragen dat netwerkpartners op de hoogte zijn van de besluiten en belangrijke ontwikkelingen. Daarnaast speelt de casusregisseur een essentiële rol in het verifiëren dat deze informatie ook met het slachtoffer wordt gedeeld, zodat zij goed geïnformeerd blijven over hun situatie. De oplossing van deze belemmering ligt in het gezamenlijk evalueren en daarbij naar de uitvoering van de verschillende rollen en taken te kijken. En dit weer aan te scherpen.

4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten

Er is geen onderzoek gedaan naar behaalde effecten.

4.3. Praktijkvoorbeeld

Er is geen praktijkvoorbeeld beschikbaar.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Uit de verantwoording en de achtergrondinformatie zijn de werkzame elementen te destilleren, die bijdragen aan het hoofddoel van AWARE. De procesevaluatie heeft deze werkzame elementen bevestigd.

Het hoofddoel van AWARE is:

Slachtoffers en (eventuele) kinderen bereiken een stabiele veiligheidsbeleving en hebben een start gemaakt met het herstel van de gevolgen van huiselijk geweld.

Werkzame elementen zijn:

- Domein-overstijgende en systemische samenwerking: hulp plegers, slachtoffers en kinderen.
- Screening op veiligheid door Veilig Thuis, politie en de uitvoerende organisatie.
- Aansluiten op een AWARE alarmeringsknop.
- Werken met een veiligheidsplan; regie bij slachtoffers.
- Werken met een veiligheidsplan; uitgaan van krachten en een steunend netwerk vergroten.
- Psycho-educatie over (de gevolgen van) (ex-)partnergeweld, stalking, trauma en stress en juridische aspecten.

6. Aangehaalde literatuur

- Aarten, P. & Liem, M. (2022). *Een nieuwe typologie van partnerdoding*. Universiteit Leiden/Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving.
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moon, E. & Wingen, M. (2023). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2022*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum & Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://longreads.cbs.nl/phgsg-2022/>
- Artikel 1.1.1 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (2014).
<http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0035362&hoofdstuk=1¶graaf=1&artikel=1.1.1>
- Artikel 285b Wetboek van Strafrecht (2000).
<http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0001854&boek=Tweede&titeldeel=XVIII&artikel=285b>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Slachtoffers moord en doodslag 2023*. Geraadpleegd 5 september 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/35/slachtoffers-moord-en-doodslag-2023>.
- De Ruiter, C., Marzolla, M. & Ramakers, N. (2020). De conflictscheiding als complexe gezinsproblematiek. Waarom screening op huiselijk geweld essentieel is. *Pedagogiek VOL. 40, no. 2*.
- De Ruiter, C. & De Pol, B. (2017). *Mythen over conflictscheidingen: Een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals*. Family & Law. <https://www.familyandlaw.eu/tijdschrift/fenr/2017/05/FENR-D-16-00007>
- Dekker, M., Geurts, E., Haxe, I., Van der Kooij, A., Kraak, A. & Volaart, M. (2017). *Basisdocument. Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Doornink, N., Sanden, P. & Westerveld, N. (2024). *Procesevaluatie 2024, regio Rotterdam-Rijnmond*. Utrecht: Movisie.
- Goedee, J. & Entken, A. (2019). *Samenwerken en regisseren, complexe samenwerkingsprocessen*. Den Haag: Boom Bestuurskunde.
- Groenewegen, M., Hoeksema, A., De Ruiter, A., Veeren, N. & Rops, K. (2022). *Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop: (Ex)partnerstalking—Thematische verdieping juli 2022*. Den Haag: Landelijk netwerk Zorg-straft.
- Jungmann, N., Tonnon, S., Van der Meulen, B., Dam ten, D., Koopman-Visser, P. & Visscher, A. (2020). *Psycho-educatie bij de aanpak van financiële problemen*. Utrecht/Zwolle: Hogeschool Utrecht en Hogeschool Windesheim.
- KesslerPerspektief/Arosa. (2024). *Implementatie- & kwaliteitsplan AWARE interventie bij stalking*. KesslerPerspektief/Arosa (intern document, niet gepubliceerd).
- Kooiman, A., Van Kooten-Niekerk, J., Kooijman, K., Beckers, M., Van den Burg, M., Ketel, J. & Verstraeten, N. (2021). *Kompas. Ondersteuningsinstrument signaleren huiselijk geweld en kindermishandeling*. Integraal Werken in de Wijk.
- MacKenzie, R., McEwan, T., Pathé, M., James, D., Ogloff, J. & Mullen, P. (z.d., a). *Impact of stalking on victims | Stalking Risk Profile*. Geraadpleegd 2 november 2022, van <https://www.stalkingriskprofile.com/victim-support/impact-of-stalking-on-victims>.
- MacKenzie, R., McEwan, T., Pathé, M., James, D., Ogloff, J. & Mullen, P. (z.d., b). *Types of stalking | Stalking Risk Profile*. Geraadpleegd 2 november 2022, van <https://www.stalkingriskprofile.com/what-is-stalking/types-of-stalking>.
- Madsen, W. & Gillespie, K. (2014). *Collaborative HelpingA Strengths Framework for Home-Based Services*. USA/NJ: John Wiley & Sons Inc.
- Malsch, M. (2020). *Stalking en de effectiviteit van de Wet Belaging*. Geraadpleegd 2 november 2022, van <https://nscr.nl/factsheet/stalking-wat-helpt-ertegen-en-wat-niet/>

- Meinema, T. (2017). Dossier wat werkt bij eigen regie. Utrecht: Movisie.
<https://www.movisie.nl/sites/default/files/publication-attachment/Publicatie-wat-werkt-bij-eigen-regie%20%5BMOV-13463706-1.0%5D.pdf>
- Moser, D. & Dracup, K. (1995). Psychosocial recovery from a cardiac event. The influence of perceived control. *Heart & Lung: The Journal of Acute and Critical Care*, jg. 24, nr. 4, p. 273-280
- Movisie (2021). *Factsheet huiselijk geweld*. Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-07/Factsheet%20huiselijk%20geweld.pdf>
- Raad voor de Kinderbescherming. (2018). *Doorbreek de intergenerationele cirkel—Jaarbericht Raad voor de Kinderbescherming 2017*. Ministerie van Justitie en Veiligheid.
<https://magazines.kinderbescherming.nl/jaarbericht/2018/01/majone-steketee>.
- Rapp, C., & Goscha, R. (2014). *Interventiebeschrijving 'Strengths Model'*. Kansas University.
<https://www.trimbos.nl/docs/0b652d80-5562-4b98-9490-0794eaa0003a.pdf>
- Regioplan & Arissen, P. (2023). *Handreiking aanpak stalking*. Regioplan.
- Steketee, M., Dijkstra, S., & Lünemann, K. (2017). *Het doorbreken van patronen Intergenerationele overdracht van geweld*. Geraadpleegd 20 januari 2023, van https://www.sietske-dijkstra.nl/wordpress/wp-content/uploads/BW_Kindermishandeling_Movisie_H3-1.pdf.
- Stichting Civil Care, Landelijk netwerk Zorg Straf & programma Geweld hoort nergens thuis. (2021). *Visie gefaseerd samen werken aan veiligheid*. Stichting Civil Care & programma Geweld hoort nergens thuis.
<https://vng.nl/sites/default/files/2021-01/20210125-visie-gefaseerd-samenwerken-aan-veiligheid-def.pdf>
- Van Oosterhout, E. (2018). *Overal op je hoede. Geweld tegen transgender personen in Nederland (herziene versie)*. Amsterdam: Transgender Netwerk Nederland. Retrieved March, 19, 2019.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2022). *Ontwikkelagenda Veiligheid Voorop. (Ex-)partnerstalking. Thematische verdieping*. Vereniging van Nederlandse Gemeenten. https://vng.nl/sites/default/files/2021-09/2021_oavv_bundel_ex-partnerstalking.pdf
- Verwijs, R. & Lünemann, K. (2012). *Partnergeweld. Achtergrond en risicofactoren*. Utrecht: Federatie Opvang & Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/7154_Partnergeweld_POD_web.pdf
- Voerman, B. & Brandt, C. (2016). *Eerste hulp bij stalking. Praktische tips voor slachtoffers, hulpverleners en politie*. De Tijdstroom.
- Vogelezang, M. (2015). *AWARE. Abused Women's Active Response Emergency*. Utrecht: Movisie.
- Westerveld, N. (2023). *Complexe scheiding vaak gepaard met huiselijk geweld*. Utrecht: Movisie.
<https://www.movisie.nl/artikel/complexe-scheiding-vaak-gepaard-huiselijk-geweld>
- Wilken, J. & Den Hollander, D. (2023). *Interventiebeschrijving Steunend Relationeel Handelen*. Movisie.
<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2023-06/Interventiebeschrijving%20Steunend%20Relationeel%20Handelen.pdf>
- Wolf, J. (2016). *Krachtwerk. Methodisch werken aan participatie en zelfregie. (Tweede, herziene druk)*. Coutinho.
- Wolf, J. & Jonker, I. (2021). *Krachtwerk. Methodisch werken aan participatie en zelfregie. Interventiebeschrijving*. Impuls en Movisie.